

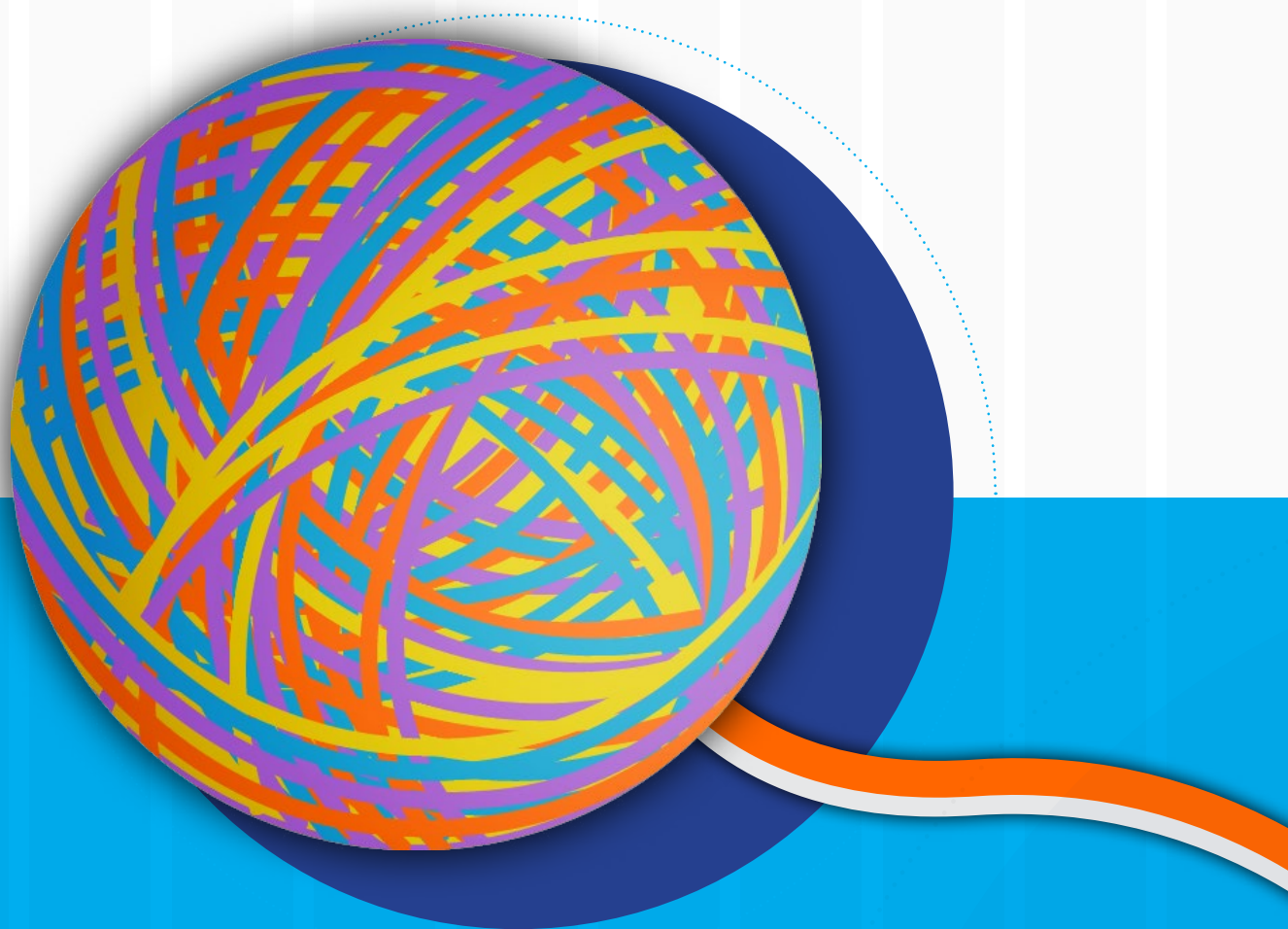

Funded by
the European Union

unicef
for every child

PREGLED SISTEMA ADMINISTRATIVNIH PODATAKA

o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima
vezanim za zaštitu dece na Kosovu

Objavio:

Program UNICEF-a za Kosovo*
Priština, Kosovo

Autor: Dr./Prof. Robin N. Haarr, PhD

UNICEF viši konsultant
robinhaarr@yahoo.com

Mart 2023

Ova procena je pripremljena kroz partnerstvo sa Evropskom unijom na Kosovu - „Zaštita ugrožene dece na Kosovu“, koju finansira Evropska unija i sprovodi UNICEF. Materijali, sadržaj i stavovi izraženi u ovom izveštaju pripadaju ekspertima koji su uključeni u procenu i ne predstavljaju nužno stavove Evropske unije i UNICEF-a.

Predloženi citat:

Haarr, R.N. (2022). *Pregled sistema administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece na Kosovu*. UNICEF: Priština, Kosovo.

**Sve reference o Kosovu treba shvatiti u odnosu na Rezoluciju Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 (1999).*

Sadržaj

UVOD	6
Obrazloženje i osnovne informacije	6
Razumevanje administrativnih podataka	6
METODOLOGIJA	9
Svrha i delokrug	9
Ciljevi	9
Pristup pregledu	9
KOSOVSKA AGENCIJA ZA STATISTIKU (KAS)	13
Administrativni podaci	13
Podaci popisa stanovništva i stanova	13
MINISTARSTVO FINANSIJA, RADA I TRANSFERA (MFRT)	14
Pravni okvir.....	14
Administrativni podaci	14
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, TEHNOLOGIJE I INOVACIJA (MONTI)	17
Administrativni podaci	17
Anketa o funkcionisanju dece koju podržava UNICEF	20
MINISTARSTVO ZDRAVLJA (MZ)	21
Administrativni podaci	21
KOSOVSKA POLICIJA	22
Administrativni podaci	22
TUŽILAČKI I PRAVOSUDNI SAVETI KOSOVA	23
Administrativni podaci	23
MINISTARSTVO PRAVDE (MP)	25
Administrativni podaci	25
SKLONIŠTA PROTIV NASILJA U PORODICI U ORGANIZACIJI NVO-a	26
Administrativni podaci	26
ZAKLJUČCI	28
PREPORUKE	30
Koordinacija za jačanje sistema administrativnih podataka	30
Razviti standard/smernice o administrativnim podacima	31
Izgradnja kapaciteta za jačanje prikupljanja i analize podataka	31
Izgradnja kapaciteta za jačanje korišćenja podataka	31
Razviti minimalne skupove podataka i razvrstavanje	32
Razviti standardne operativne procedure za deljenje podataka	33
Ojačati relevantnost, tačnost i pravovremenost podataka	33
ANEKS A: DECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INDIKATORI ZAŠTITE DECE	35
ANEKS B: INSTRUMENT ZA PREGLED ADMINISTRATIVNIH PODATAKA O DECI SA INVALIDITETOM I ZAŠTITI DETETA	45

SKRAĆENICE

CFM	Modul funkcionisanja deteta
CMIS	Informacioni sistem za upravljanje predmetima
CRVS	Civilna registracija i vitalna statistika
 OCD	Organizacija civilnog društva
CwDMIS	Informacioni sistem upravljanja decom sa smetnjama u razvoju
DVMIS	Informacioni sistem za upravljanje nasiljem u porodici
EMIS	Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem
EU	Evropska unija
DZSZ	Direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu
HMIS	Informacioni sistem za upravljanje zdravljem
IPSS	Integracija platforme za socijalne usluge
KAS	Kosovska agencija za statistiku
KPMIS	Upravljački informacioni sistem Policije Kosova
MFRT	Ministarstvo finansija, rada i transfera
MIA	Ministry of Internal Affairs
MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
MZ	Ministarstvo zdravlja
MP	Ministarstvo pravde
NVO	Nevladina organizacija
QAF	Okvir za osiguranje kvaliteta
SDG	Cilj održivog razvoja
SQAF	Statistički okvir osiguranja kvaliteta
SSMIS	Informacioni sistem upravljanja socijalnim uslugama
SWIS	Integrirani sistem socijalne zaštite
TransMonEE	Transformativno praćenje i poboljšana pravičnost
UN	Ujedinjene nacije
UN NQAF	Nacionalni okvir za osiguranje kvaliteta Ujedinjenih nacija
UNICEF	Dečiji fond Ujedinjenih nacija

REZIME

Iako je na Kosovu postignut značajan napredak u pogledu ostvarivanja prava deteta, ukupna situacija nije ujednačena. Agenda za održivi razvoj 2030. poziva na ulaganje u svu decu i mlade s ciljem da se „niko ne ostavi iza sebe“. Ulaganje u svu decu i mlade je centralno za posvećenost Kosova napretku ka postizanju ciljeva održivog razvoja (SDG). Jedan veliki izazov ostaje; institucionalni kapacitet za stvaranje pouzdanih podataka koji su međunarodno uporedivi i koji se mogu koristiti za praćenje napretka ka SDG-ovima i informisanje o donošenju odluka i formulisanju politike

Svrha ovog rada bila je da se izvrši pregled sistema administrativnih podataka koji prikupljaju podatke o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za dečiju zaštitu. Glavni fokus je bio na sistemima administrativnih podataka Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI), Ministarstva zdravlja (MZ) i drugih relevantnih sektora, uključujući podatke koje distribuira Kosovska agencija za statistiku (KAS). Ovaj pregled je istraživao gde postoje mogućnosti za jačanje prikupljanja podataka, povezivanje i harmonizaciju sistema administrativnih podataka i jačanje izveštavanja o deci sa smetnjama u razvoju i pokazateljima koji se odnose na dečiju zaštitu. Nalazi iz ovog pregleda doveli su do preporuka zasnovanih na dokazima koje imaju za cilj da informišu o narednim koracima i naknadnim intervencijama. Ova važna analiza je deo šireg projekta koji UNICEF Kosovo sprovodi sa EU Kosovo za podršku deci iz marginalizovanih zajednica.

Nalazi iz ovog pregleda pokazuju da su administrativni podaci o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za dečiju zaštitu fragmentisani po ministarstvima i sektorima i unutar njih. Podaci imaju tendenciju da postoje u silosima delimično zato **što** su sisteme upravljanja podacima odvojeno uspostavili MFRT, MONTI i druga ministarstva/agencije. Izazovi protoka podataka su realnost u većini ministarstava/agencija zbog dualnog sistema upravljanja podacima i prekinutih kanala razmene podataka između ministarstava i sektora. Kao rezultat toga, sposobnost socijalnih i porodičnih službi da obezbede integrisane i koordinisane usluge deci sa smetnjama u razvoju i deci kojoj je potrebna zaštita je znatno ograničena.

Napor da se digitalizuju sistemi za upravljanje podacima je spor i izazovan proces, o čemu svedoče pokušaji da se razvije integrisani sistem socijalne zaštite (SWIS), Integrisana platforma za socijalne usluge (IPSS) i informacioni sistem za upravljanje predmetima (CMIS). Ovo je još komplikovanije kada oni koji su odgovorni za unos podataka imaju probleme sa internet konekcijom sa kompjuterizovanim sistemima za upravljanje podacima. Ovo je bilo vidljivo u školama koje su trebale unositi podatke o učenicima u informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem, ali su naišle na probleme sa internet vezom.

Kompilacija i validacija podataka su takođe izazovni u ministarstvima/agencijama, delom zato **što** osoblje nema veštine analize podataka i stručnost u sistemima upravljanja administrativnim podacima. Uprkos ovom pregledu, još uvek je bilo nejasno kako i da li ministarstva/agencije koje prikupljaju takve podatke potvrđuju administrativne podatke. Ministarstvima/agencijama takođe nedostaje mogućnost da nadgledaju i ocenjuju svoje sisteme upravljanja administrativnim podacima, uključujući procenu da li su podaci u takvim sistemima relevantni, tačni i pravovremeni.

Uz malo stručnog osoblja koje je dostupno za analizu podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece, izazov je koristiti ove informacije na način koji je značajan za donošenje politika i odluka. Takođe je nejasno kako ministarstva ili pružaoci usluga koriste administrativne podatke da prate obrasce i trendove o deci sa smetnjama u razvoju ili zaštitu dece za planiranje ili donošenje odluka; formulisanje politike; razvoj programiranja i intervencija; i/ili budžetiranje i alokaciju resursa.

Tokom protekle decenije donatori i kosovska ministarstva uložili su značajna ulaganja u digitalizaciju i jačanje sistema administrativnih podataka, međutim, prelazak sa sistema za **čuvanje** podataka na papiru na sisteme za upravljanje digitalnim podacima je spor. Postoji veliki potencijal za poboljšanje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece, a preporuke navedene u ovom pregledu **će** pomoći da se ojača posvećenost kosovskih institucija da to učine.

UVOD

Obrazloženje i osnovne informacije

Iako je na Kosovu postignut značajan napredak u pogledu ostvarivanja prava deteta, ukupna situacija nije ujednačena. Agenda za održivi razvoj 2030. poziva na ulaganje u svu decu i mlade s ciljem da se „niko ne ostavi iza sebe“. Ulaganje u svu decu i mlade je centralno za posvećenost Kosova napretku ka postizanju ciljeva održivog razvoja (SDG). Sprovođenje Agende za održivi razvoj 2030. i dokumentovanje napretka ka ciljevima održivog razvoja, međutim, u velikoj meri zavisi od prikupljanja visokokvalitetnih, pouzdanih i međunarodno uporedivih podataka.

Na Kosovu, institucionalni kapaciteti za generisanje pouzdanih podataka koji su međunarodno uporedivi i koji se mogu koristiti za praćenje napretka ka ciljevima održivog razvoja i informisanje o donošenju odluka i formulisanju politike ostaju veliki izazov. Ključno je da Kosovo ima institucionalne kapacitete da generiše pouzdane podatke koji su regionalno uporedivi i koji se mogu koristiti za izveštavanje o pokazateljima koji su deo baze podataka Transformativnog praćenja i poboljšane jednakosti (TransMonEE). TransMonEE prikuplja širok spektar podataka za pokazatelje koji se odnose na socijalna i ekonomska pitanja relevantna za situaciju i dobrobit dece, mladih i žena.

Ovaj pregled sistema administrativnih podataka ima za cilj da se bavi preporukama ili smernicama koje je dala Evropska unija (EU) Kosovo u vezi sa jačanjem administrativnih podataka, posebno podataka koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i zaštitu dece. Ovaj rad je deo šireg projekta koji UNICEF Kosovo sprovodi sa EU Kosovo za podršku deci iz marginalizovanih zajednica.

Sve u svemu, broj osoba sa invaliditetom na Kosovu je nepoznat. Pored ovog nedostatka ključnih podataka, prikupljanje podataka je otežano zbog nepostojanja adekvatnih protokola, integrisanih pristupa i mehanizama institucionalne koordinacije za prikupljanje i harmonizaciju administrativnih podataka i sistema. Kao rezultat toga, ove praznine u podacima o položaju dece sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece stvaraju značajne izazove za kosovske institucije i razvojne partnere.

U skladu sa Kosovskim programom Dečjeg fonda Ujedinjenih nacija (UNICEF) za 2021-2025, UNICEF ima za cilj da podrži kosovske institucije da ojačaju kvalitet i pouzdanost podataka. Poboljšanje sistema prikupljanja administrativnih podataka, uključujući sposobnost da se generišu dokazi zasnovani na podacima koji se mogu koristiti za formulisanje politike i programiranje za decu na Kosovu, je ključno. Da bi se postigao ovaj prioritet, UNICEF podržava kosovske institucije da izvrše početnu procenu postojećih sistema administrativnih podataka i identifikuju mogućnosti za poboljšanje mehanizama prikupljanja podataka, analize i izveštavanja u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece.

Razumevanje administrativnih podataka

Fokus ovog pregleda je na administrativnim podacima. Tokom protekle decenije, mnoge države članice Ujedinjenih nacija (UN) su se upustile u važan proces bolje procene i jačanja administrativnih podataka o deci, uključujući decu sa smetnjama u razvoju i pitanja u vezi sa zaštitom dece. Međutim, u mnogim zemljama takvi podaci se ne prikupljaju redovno ili sistematski, i ne analiziraju. To je zato što je došlo do povećanog interesa na međunarodnom nivou, posebno među međunarodnim razvojnim partnerima, da se istraže načini za bolje korišćenje postojećih administrativnih podataka za praćenje i izveštavanje o situaciji dece sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti. Administrativni podaci su važan izvor informacija kojima se često (ali ne uvek) može lako pristupiti i koji se mogu koristiti za dopunu istraživanja velikih razmera, kao što su ankete domaćinstava i istraživanja u školama, koja mere rasprostranjenost osoba sa invaliditetom, ranjivosti dece i broj dece kojoj je potrebna zaštita, kao i uzroke i posledice ugroženosti dece. Administrativni podaci se takođe mogu koristiti za merenje broja dece sa smetnjama u razvoju i dece koja pristupaju sistemu dečije zaštite i izveštavanje o napretku prema ciljevima i pokazateljima SDG vezanim za decu.

U mnogim, ali ne svim zemljama, administrativni podaci se redovno prikupljaju i sastavljaju na nacionalnom i subnacionalnom nivou. Potencijalna prednost administrativnih podataka je u tome što mogu obuhvatiti podatke o domaćinstvima i ne-domaćinstvima, kao i podatke i informacije koje se odnose na teško dostupne populacije koje možda nisu dostupne tradicionalnim metodama istraživanja (npr. ugrožene porodice i deca, manjine i raseljeno stanovništvo). To je, međutim, tačno samo u meri u kojoj deca i porodice iz ovih populacija mogu pristupiti uslugama.

Državne institucije (npr. obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, dečija zaštita, policija i pravosuđe), nevladini pružaoci

usluga i privatne obrazovne i zdravstvene ustanove imaju obilje informacija o deci sa smetnjama u razvoju, deci kojoj je potrebna zaštita i dostupne usluge zaštite i podrške. Oni takođe poseduju znanje o vrsti podrške i uslugama koje ove institucije i pružaoci nude (npr. medicinska nega, psihosocijalna podrška/savetovanje, sklonište, obrazovanje, pristup pravdi i drugo) (vidi Dijagram 1).

Izazov je, međutim, što vladine institucije, nevladini pružaoci usluga i privatni subjekti često nemaju uspostavljene integrisane sisteme evidencije za redovno prikupljanje ovih podataka, posebno kada se radi o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti. Ako sistemi za vođenje evidencije postoje, oni se obično pridržavaju internih zahteva ili potreba. Čak i kada se prikupljaju administrativni podaci zasnovani na uslugama koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i dečiju zaštitu, podaci se retko analiziraju ili koriste za praćenje efikasnosti usluga, programa i/ili politika koje postoje za podršku deci sa smetnjama u razvoju i /ili decu kojoj je potrebna zaštita ili poboljšanje pristupa osnovnim uslugama kako bi se smanjila ranjivost. Osim toga, administrativni podaci se retko koriste za procenu da li je došlo do poboljšanja u sistemima zaštite dece, uključujući upravljanje slučajevima za decu kojoj je potrebna zaštita i zaštitu dece sa smetnjama u razvoju. U mnogim zemljama često je takođe teško pratiti slučajeve zaštite dece i upućivanja u sisteme socijalne zaštite, zaštite dece, obrazovanja, zdravstvene zaštite, policije i pravosuđa.

Diagram 1. Sectors with administrative data sources on children with disabilities and child protection

Dok ministarstva, institucije i pružaoci usluga neke od ovih podataka prikupljaju automatski, administrativni podaci obično nisu reprezentativni, jer veliki broj dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita ostaje neidentifikovan. U velikom broju slučajeva identifikuju se i registruju samo teži slučajevi dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita. Osim toga, u zavisnosti od vladinih propisa, ako nije uspostavljeno praćenje ranog razvoja dece, deca sa smetnjama u razvoju možda neće biti službeno kategorizovana kao osobe s invaliditetom, a težina invaliditeta se ne može procenjivati sve do adolescencije. Stoga, nikakva ekstrapolacija administrativnih podataka neće dati potpuno razumevanje rasprostranjenosti dece sa smetnjama u razvoju ili dece kojoj je potrebna zaštita.

Iako administrativni podaci ne otkrivaju stvarnu rasprostranjenost dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita, oni mogu otkriti broj dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita koja su identifikovana i prijavljena vlastima i pružaocima usluga. Administrativni podaci takođe mogu otkriti važne tačke ulaska, intervencije i pristup uslugama zaštite i podrške u datom periodu i među zajednicama, regionima i opštinama. Administrativni podaci se takođe mogu koristiti za istraživanje istorijskih obrazaca i trendova koji se odnose na identifikaciju i prijavljivanje dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita i odgovor na probleme ove dece. Na praktičnom nivou, administrativni podaci se mogu koristiti za informisanje opšteg planiranja programa, pružanja usluga i raspodele resursa jer podaci mogu pokazati korišćenje usluga i sistema (npr. socijalna zaštita, zaštita dece, zdravstvo, obrazovanje, policija i pravosudni sistemi, i usluge u zajednici).

U većini institucija, administrativni podaci se prikupljaju i koriste za interne svrhe, ali nisu nužno sakupljeni, izveštavani ili praćeni. Ako se administrativni podaci koriste u svrhe praćenja i evaluacije ili eksterne svrhe, važno je zapamtiti da ova vrsta sistema vođenja evidencije dolazi iz nereprezentativnog uzorka, te se podaci ne mogu lako generalizovati na veću populaciju. Relevantnost i korisnost institucionalne evidencije i administrativnih podataka zavisi od kvaliteta sistema

registracije i evidencije i stepena do kojeg se evidencija i podaci mogu koristiti za odgovore na pitanja, kao što su: Koliko dece koristi institucije koje pružaju usluge i njihove usluge? Kakva pomoć je potrebna deci sa smetnjama u razvoju i/ili deci kojoj je potrebna zaštita? Koju vrstu pomoći institucije nude deci sa smetnjama u razvoju i/ili deci kojoj je potrebna zaštita? Administrativni podaci takođe mogu biti korisni kada se ocenjuje i poboljšava kvalitet usluga i procenjuju troškovi usluga.

Uprkos prednostima administrativnih podataka, ovi podaci imaju određena ograničenja i izazove. Jedan od izazova je to što često postoje nedoslednosti u metodama prikupljanja podataka (tj. nedoslednosti u načinu na koji se administrativni podaci evidentiraju na opštinskom, regionalnom i nacionalnom nivou, te nedoslednosti u tačnosti, potpunosti i pokrivenosti administrativnih podataka). U mnogim zemljama mogu postojati visoki nivoi nedostajućih ili nepotpunih podataka, nedosledni ili ograničeni procesi osiguranja kvaliteta podataka i nedoslednosti u načinu na koji se podaci prikupljaju i izveštavaju sa opštinskog, regionalnog i nacionalnog nivoa. To je zato što prikupljanje podataka nije primarna odgovornost ministarstava i institucija koje pružaju usluge; stoga je kvalitet podataka često slab i nedosledan.

U zemljama sa dobro razvijenim i funkcionalnim sistemima upravljanja administrativnim podacima, administrativni zapisi mogu biti dobar izvor podataka. Ovo je često slučaj u nekim, ali ne u svim zemljama sa višim srednjim i visokim dohotkom. Sistematičnijim radom sa administrativnim podacima, ograničenja koja su specifična za svaku zemlju mogu se identifikovati i prevazići. Ove informacije se zatim mogu koristiti za pružanje informacija u nastojanjima da se ojačaju administrativni podaci i sistemi, uključujući prakse prikupljanja administrativnih podataka, upoređivanje i analize, te za podsticanje napora za razvoj programa, mehanizama upućivanja i sistema upravljanja predmetima kako bi se poboljšala dostupnost i kvalitet pruženih usluga deci sa smetnjama u razvoju i deci kojoj je potrebna zaštita.

METODOLOGIJA

Svrha i delokrug

Svrha ovog rada bila je da se izvrši pregled sistema administrativnih podataka koji prikupljaju podatke o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za dečiju zaštitu. Glavni fokus je bio na sistemima administrativnih podataka Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT), Ministarstva obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija (MONTI), Ministarstva zdravlja (MZ) i drugih relevantnih sektora, uključujući podatke koje distribuira Kosovska agencija za statistiku (KAS). Pregledom je istraženo gde postoje mogućnosti za jačanje prikupljanja podataka, povezivanje i harmonizaciju sistema administrativnih podataka i jačanje izveštavanja o deci sa smetnjama u razvoju i pokazateljima koji se odnose na dečiju zaštitu. Nalazi iz ovog pregleda doveli su do preporuka zasnovanih na dokazima koje imaju za cilj da informišu o narednim koracima i naknadnim intervencijama.

Ciljevi

Glavni ciljevi ovog pregleda su:

- Sprovođenje pregleda dostupnih podataka i informacija o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti na Kosovu, sa fokusom na sisteme administrativnih podataka.
- Dizajniranje metodologija za identifikaciju i procenu postojećih administrativnih podataka i sistema podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, sa fokusom na sisteme administrativnih podataka kojima upravlja MFRT, MZ i MONTI, i drugi relevantni sektori, uključujući podatke koje je prijavio i distribuira KAS.
- Utvrđivanje nedostataka u podacima i mogućnosti za jačanje administrativnih podataka i sistema podataka kako bi se poboljšalo prikupljanje podataka i izveštavanje o deci sa smetnjama u razvoju i pokazateljima koji se odnose na dečiju zaštitu.
- Sastanak sa zainteresovanim stranama iz relevantnih ministarstava i institucija odgovornih za prikupljanje relevantnih administrativnih podataka i upravljanje postojećim sistemima administrativnih podataka. Saznati više o prikupljanju podataka, prikupljanju i analizi administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, kao i o tome kako se ti administrativni podaci koriste.
- Izrada narativnog izveštaja koji naglašava nalaze iz pregleda i razvoj preporuka zasnovanih na dokazima za kratkoročne, srednjoročne i dugoročne intervencije. Unapređenje prikupljanja administrativnih podataka, analize i izveštavanje o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, u skladu sa regionalnim i međunarodnim standardima i metodologijama.

Pristup pregledu

Kako bi se osiguralo da je pregled bio što temeljitiji, korišćene su različite metode prikupljanja podataka i analitički procesi: pregled dokumenata; korišćenje alata za pregled i upitnika; i intervjui sa relevantnim zainteresovanim stranama. Svaki od ovih metoda prikupljanja podataka detaljnije je opisan u nastavku.

Pregled dokumenata

Sproveden je pregled relevantnih dokumenata kako bi se procenilo trenutno stanje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti na Kosovu. Pregled dokumenata se fokusirao na kosovske dokumente politike i nacionalne izveštaje koji su bili relevantni za nacionalne, regionalne i globalne pokazatelje koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i zaštitu dece. Nalazi iz prethodnih izveštaja, procene i evaluacije podataka i statistike o deci na Kosovu, zajedno sa drugim relevantnim materijalima koje je obezbedio UNICEF i koji su dostupni od kosovskih institucija, takođe su uključeni.

Pregled dokumenata je uključivao analizu i sintezu:

- Dokumenti nacionalne politike koji se odnose na koordinaciju statistike i propise koji regulišu proizvodnju statistike o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti.
- Funkcionisanje nacionalnog statističkog sistema.
- Postojeće nacionalne strategije za razvoj statistike o deci.
- Nacionalni planovi razvoja i izveštaji vezani za međunarodne obaveze, kao što su Konvencija o pravima deteta i Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom.

Ovaj pregled dokumenata se takođe fokusirao na druge izvore koji su obezbedili statističke podatke o deci na Kosovu, uključujući TransMonEE podatke o deci sa smetnjama u razvoju i zaštiti dece na Kosovu.

Glavni izazov sa pregledom administrativnih podataka je taj što nedostaju relevantne osnovne i kontekstualne informacije o administrativnim podacima i sistemima za upravljanje podacima. Većina materijala za pregled ne bavi se administrativnim izvorima podataka ili prednostima i ograničenjima takvih sistema; u većini slučajeva, ove informacije se mogu dobiti samo putem konsultacija i intervjua.

Alat za izveštavanje o pokazateljima

Alat za izveštavanje o pokazateljima razvijen je u Excel-u i korišćen je za praćenje dostupnosti ili nedostatka podataka za svaki od relevantnih nacionalnih, regionalnih i globalnih pokazatelja koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i pitanja vezana za zaštitu dece (vidi Aneks A). Ovo uključuje 71 pokazatelj koji se odnosi na decu:

- 2 pokazatelja o deci bez roditeljskog staranja
- 2 pokazatelja o deci u alternativnoj brizi
- 10 pokazatelja o deci u domovima
- 22 pokazatelja o deci u porodičnoj brizi
- 4 pokazatelja o usvajanju dece
- 8 pokazatelja o nasilju nad decom i eksploataciji dece (pitanja vezana za zaštitu dece)
- 2 pokazatelja o pristupu pravdi (pitanja vezana za zaštitu dece)
- 7 pokazatelja o deci sa smetnjama u razvoju i socijalnoj zaštiti
- 11 pokazatelja o deci sa smetnjama u razvoju
- 3 pokazatelja o deci sa smetnjama u razvoju i obrazovanju

Preduzeti su koraci kako bi se utvrdio primarni izvor podataka, raščlanjivanje podataka (npr. pol, starost) i da li je svaki pokazatelj redovno izveštavan. UNICEF je takođe pokušao da definiše brojilac i imenilac za svaki od pokazatelja, postavi predlog za izračunavanje svakog od pokazatelja i identifikuje institucije odgovorne za izračunavanje svakog od pokazatelja. Poslednji popis sproveden na Kosovu je bio 2011. godine, tako da su trenutni podaci predstavljali velika ograničenja. Gde je moguće, pokazatelji izračunati za TransMonEE izveštavanje su uključeni u listu pokazatelja (vidi Aneks A).

Aneks A otkriva da samo pet pokazatelja od 71 gore pomenutog pokazatelja redovno izveštavaju kosovske institucije. Ovo uključuje jedan pokazatelj o deci bez roditeljskog staranja, jedan pokazatelj o deci u alternativnoj brizi, jedan o usvajanju dece, jedan pokazatelj o deci sa smetnjama u razvoju i socijalnoj zaštiti i jedan pokazatelj o deci sa smetnjama u razvoju i obrazovanju. Nacionalni konsultant UNICEF-a koji je radio sa kosovskim institucijama na jačanju izveštavanja o pokazateljima u vezi sa decom u vreme ove procene izjavio je da o pokazateljima nije redovno izveštavano jer 1) osnovni podaci potrebni za izračunavanje pokazatelja ili postoje/ne postoje ili postoji samo delimično i 2) ne postoje kalkulacije kao udeo ukupne populacije, posebno dece uzrasta 0-17 godina. Konačno, pokazatelji se ne izveštavaju redovno iako Kosovo ima nacionalne okvire pokazatelja o zaštiti dece,¹ pravdi za decu,² obrazovanju³ i zdravlju.⁴

1 Okvir pokazatelja za zaštitu dece na Kosovu, 2020.

2 Okvir pokazatelja pravosuđa za decu Kosova, 2013.

3 Okvir pokazatelja obrazovanja na Kosovu, 2017.

4 Okvir zdravstvenih pokazatelja Kosova, 2018.

Alat za pregled administrativnih podataka

Alat za pregled administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za dečiju zaštitu razvijen je posebno da zadovolji potrebe ovog pregleda. Alat je modeliran prema drugim alatima za sistem administrativnih podataka koje je autor razvio za UNICEF za procenu sistema administrativnih podataka koji se odnose na zaštitu dece i nasilje nad decom.⁵ Alat je omogućio procenu nacionalnih, regionalnih i globalnih pokazatelja koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i pitanja vezana za zaštitu dece, kao i nacionalne sisteme administrativnih podataka koji postoje u svim sektorima (tj. obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, zaštita dece, policija i pravosuđe) i relevantna ministarstva/institucije.

Alat je sakupio informacije vezane za nacionalne zakonske i političke okvire za prikupljanje podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti i druge relevantne pokazatelje. Alat je takođe prikupio informacije vezane za pokazatelje; obavezna evidencija/registracija; nacionalne smernice/protokoli i standardni obrasci; Sistemi za upravljanje podacima; deljenje podataka; i analizu, diseminaciju i upotrebu podataka.

Alat je korišćen tokom konsultacija sa ključnim akterima iz svakog od ministarstava/institucija koje su odgovorne za identifikaciju i registraciju dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita, kao i institucija koje pružaju osnovne usluge ovoj deci. Alat je takođe omogućio sistematsko prikupljanje informacija i podataka od više ispitanika iz relevantnih ministarstava/institucija i sektora.

Intervjui sa relevantnim akterima

Sprovedene su konsultacije sa ključnim akterima iz kosovskih institucija odgovornih za prikupljanje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti (vidi Uokvireni deo teksta 1). S obzirom na to da nijedan jedini izvor administrativnih podataka ne odražava na adekvatan način situaciju dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita na Kosovu, multisektorski intervjui su omogućili višestruki pogled na različite izvore administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti na Kosovu.

Intervjui su obavljani sa ciljanim, neslučajnim uzorkom ključnih aktera koji poseduju znanje i informacije o sistemu administrativnih podataka svojih institucija/organizacija, uključujući evidenciju i smernice koje koriste relevantna ministarstva; tokovi podataka i povratne informacije (tj. kako se podaci prikupljaju na opštinskom nivou i upoređuju na nacionalnom nivou); prakse osiguranja kvaliteta (tj. kako se proveravaju administrativni podaci); i korišćenje i diseminacija podataka (tj. kako se administrativni podaci koriste na svakom od administrativnih nivoa i distribuiraju za donošenje odluka o politici i raspodeli resursa na osnovu informacija). Takođe su uloženi napor da se razumeju moduli upravljanja predmetima koji su u razvoju u MFRT-u.

Alat je takođe vodio intervju sa ključnim akterima iz svakog od ministarstava. Većina intervju je obavljena sa ključnim akterima u kosovskim nacionalnim institucijama, ali su neki intervjui obavljani sa ključnim akterima na opštinskom nivou kako bi se saznalo više o sistemima upravljanja podacima na tom nivou unosa podataka. Takođe je obavljen intervju sa direktorom nevladine organizacije (NVO) koja vodi sklonište protiv nasilja u porodici na Kosovu.

U proseku, intervjui su trajali oko sat vremena. Većina intervju je obavljena kao intervju u malim grupama sa dve do šest osoba; međutim, neki intervjui su bili jedan na jedan. Detaljne beleške sa intervju su ukucane direktno u Word tokom svakog intervju; intervjui nisu snimani audio zapisom.

5 Haarr, R.N. (2020). *Komplet alata za dijagnostiku i bodovanje o administrativnim podacima VAC-a – verzija 2*. UNICEF Kazakhstan; Haarr, R.N. (2020). *Administrativni podaci o nasilju nad ženama i decom u kontekstu razvoja*; Haarr, R.N. (2019). *Strateški dokument za angažman na administrativnim podacima o nasilju nad decom*. UNICEF; Haarr, R.N. (2018). *Regionalne smernice za prikupljanje i korišćenje podataka o nasilju nad ženama i devojkama Udruženja nacija jugoistočne Azije (ASEAN)*. Regionalna kancelarija AustralianAid& UN Women za Aziju i Pacifik; Haarr, R.N. (2018). *Praktični vodič za jačanje administrativnih izvora podataka o nasilju nad decom*. UNICEF; Haarr, R.N. (2018) *Alat za procenu i bodovanje višesektorskog VAC sistema administrativnih podataka*; Haarr, R.N. (2017). *Pregled i procena izvora administrativnih podataka o nasilju nad decom*. UNICEF.

1. Uzorak nacionalnih i opštinskih vlasti i sektora

Nacionalni nivo

- **Ministarstvo finansija, rada i transfera** (Šef Odeljenja za socijalnu i porodičnu politiku (DPSF), službenik za statistiku za DPSF, šef informacione tehnologije, konsultanti Svetske banke)
- **Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija** (Šef Odseka za inkluzivno obrazovanje, Šef Odeljenja za decu sa smetnjama u razvoju, Šef za praćenje prava deteta, Šef Informativnog sistema za upravljanje obrazovanjem)
- **Ministarstvo zdravlja** (Šef informacionog sistema za upravljanje zdravstvom)
- **Ministarstvo pravde** (Šef Odeljenja za evropske integracije, šef probacije, šef kazno-popravnih odeljenja, informacioni sistem upravljanja nasiljem u porodici)
- **Kancelarija za dobro upravljanje** (Šef Odeljenja za praćenje prava deteta)
- **Kosovska policija** (Kordinator podataka, šef Odseka za maloletničku delinkvenciju, direktor za istraživanje trgovine ljudima)
- **Kosovska agencija za statistiku** (Šef Odeljenja za socijalnu statistiku)
- **Pravosudni savet** (Šef statistike)
- **Tužilački savet** (Šef statistike)

Opštinski nivo

- **Direkcija za obrazovanje** (Šef finansija)
- **Direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu**
- **Direktor Centra za socijalni rad**
- **Šef socijalnih službi**
- **Socijalni radnik iz Centra za socijalni rad**
- **Škola** (Direktor, psiholog i logoped)
- **Specijalna škola za decu sa smetnjama u razvoju** (Direktor)
- **Prihvatilište za žrtve nasilja u porodici** (Direktor)

KOSOVSKA AGENCIJA ZA STATISTIKU (KAS)

Administrativni podaci

U skladu sa Zakonom br. 04/1.-036 'O zvaničnoj statistici', utvrđeno je da je Kosovska agencija za statistiku profesionalna, nezavisna, nosilac i diseminator institucija i koordinator statističkog sistema Kosova, koja deluje u okviru Kancelarije premijera (**član 6**). Slično drugim nacionalnim statističkim agencijama, KAS zavisi od ministarstava za administrativne podatke o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, međutim, ministarstva **često** nisu voljna ili oklevaju da dele takve administrativne podatke. Ovo može biti, delimično, zato **što** ministarstva nemaju takve podatke ili postoje slabosti sistema administrativnih podataka u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju i dečijom zaštitom zbog kojih razmena tačnih i pouzdanih podataka predstavlja izazov. KAS se takođe suočila sa izazovima u dobijanju podataka iz sistema civilne registracije i vitalne statistike (CRVS), uključujući registraciju rođenih. Dok CRVS tvrdi da je ovo pitanje privatnosti, KAS tvrdi da to nije problem jer imaju protokole o privatnosti podataka.

Takođe je primećeno da kada KAS zahteva podatke od ministarstava, ministarstva često ne daju ništa više od agregiranih podataka, što onemogućava KAS-u da proceni kvalitet podataka ili sprovede dalju analizu da bi generisala potrebne statistike. Još jedan identifikovan izazov je da kada KAS zahteva administrativne podatke od ministarstava (posebno podatke relevantne za decu sa smetnjama u razvoju, dečiju zaštitu i pravosuđe za decu) za izveštavanje o TransMonEE pokazateljima, KAS ne zahteva uvek raščlanjene podatke potrebne za izveštavanje o specifičnim pokazateljima. To je dovelo do toga da ministarstva pogrešno generišu statistiku koja se odnosi na neke pokazatelje koji se odnose na decu. Bez pristupa administrativnim podacima relevantnih ministarstava, KAS nije u mogućnosti da izvrši svoju analizu i generiše sveobuhvatne statističke izveštaje i pokazatelje potrebne za informisanje o nacionalnim politikama i međunarodnom izveštavanju.

Podaci popisa stanovništva i stanova

Važno je napomenuti da je KAS odgovorna za sprovođenje popisa stanovništva i stanova; međutim, suočili su se sa brojnim izazovima kada je u pitanju sprovođenje ažuriranog popisa. Prvi i poslednji popis je sproveden na Kosovu 2011. godine. Kao rezultat toga, KAS se oslanjala na podatke iz 2011. godine da bi kreirala projekcije stanovništva i koristila ove projekcije stanovništva za izračunavanje pokazatelja.

Podaci o stanovništvu su kritični za informisanje procesa planiranja, razvoj ciljne politike i izveštavanje o određenim pokazateljima, uključujući pokazatelje koji se odnose na decu (vidi Uokvireni deo teksta 2). Međutim, odsustvo ažuriranog popisa stanovništva i stanova stvorilo je izazove za KAS i vladu, uključujući nemogućnost unakrsne provere ažuriranih popisnih podataka sa podacima CRVS. Takvo unakrsno upućivanje bi omogućilo preciznije razumevanje stanovništva Kosova, demografije, društvenih i ekonomskih karakteristika i uslova stanovanja.

Sve u svemu, KAS ima ključnu ulogu u generisanju statističkih informacija koje mogu poslužiti kao osnova za izradu predviđanja planiranja i informisanja o ciljanim intervencijama i odgovornosti.

2. Pet glavnih ciljeva podataka popisa stanovništva i stanova

- Popis stanovništva i domaćinstava u zemlji.
- Pribavljanje demografskih informacija koje se koriste za izračunavanje procena stanovništva i nacionalnih, regionalnih i globalnih pokazatelja.
- Prikupljanje podataka i proizvodnja informacija za vladine institucije i lokalne vlasti za potrebe planiranja i budžetiranja.
- Prikupljanje socio-ekonomskih informacija o velikom uzorku ljudi u populaciji, što omogućava prikupljanje podataka i informacija o malim, jedinstvenim grupama stanovništva.
- Izrada informacija koje služe državnim institucijama, organizacijama i drugim javnim i privatnim subjektima iz oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne i dečije zaštite, privrede, poslovanja, istraživanja i dr.

MINISTARSTVO FINANSIJA, RADA I TRANSFERA (MFRT)⁶

Pravni okvir

U skladu sa Zakonom br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama⁶, u okolnostima kada nema podrške porodice ili kada je ona nedovoljna da osigura dobrobit pojedinca, Kosovo ima obavezu da obezbedi pomoć onim ljudima koji nemajudrugi vid pomoći. Socijalne i porodične usluge uključuju pružanje neposredne socijalne zaštite, savetovanja, a u izuzetnim okolnostima i materijalne podrške u korist osoba u potrebi.

U skladu sa Zakonom br. 04/L-081 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama, definiše se direktna socijalna zaštita kao pružanje pomoći osobama u socijalnoj potrebi, u vezi sa kućnim poslovima, lična nega, mobilnost, komunikacija i nadzor. Zbrinjavanje se može obavljati u vlastitom domu, u domu druge porodice, u specijalizovanom centru za dnevni boravak ili u rezidencijalnoj ustanovi. Materijalna podrška se definiše kao obezbeđivanje novca, privremenog smeštaja, hrane, medicinskih naknada, odeće ili bilo kog drugog neophodnog materijala za hitne slučajeve za pojedince ili porodice koji nemaju na raspolaganju drugi izvor. MFRT - MP ima opštu odgovornost za organizaciju pružanja socijalnih i porodičnih usluga na Kosovu.

Pod okriljem Centra za socijalni rad (CSR), koji deluje na opštinskom nivou i čini organ starateljstva, socijalne i porodične usluge pružaju se u ime MFRT-a - MP. Prema članu 8 Zakona br. 02/L-17, pravna lica koja nisu u državnom sektoru, uključujući preduzeća, dobrovoljne organizacije i udruženja, verske organizacije, grupe za samopomoć i druge lokalne, nacionalne i međunarodne organizacije takođe se podstiču da pružaju socijalne i porodične usluge, bilo na njihovu inicijativu ili, po ugovoru, u ime opštinske direkcije (za lokalne usluge), ili odeljenja (za usluge širom Kosova). Takođe, MFRT - MP ima dozvolu da sklapa ugovore sa NVO za pružanje socijalnih i porodičnih usluga širom Kosova. Što se tiče dece, takve usluge uključuju usluge deci i porodici (član 9), dečiju zaštitu (član 10) i alternativne oblike brige o deci (član 11).

Zakon br. 03/L-22 „O materijalnoj podršci porodicama dece sa trajnim invaliditetom“ reguliše pravo na materijalnu podršku porodicama koje štite i brinu o deci sa trajnim invaliditetom i ostvarivanje ove materijalne podrške. Deca sa trajnim invaliditetom definišu se kao deca uzrasta od rođenja do 18 godina sa stalnim boravkom na Kosovu i potpuno su onemogućena da obavljaju svakodnevne aktivnosti bez tuđe pomoći. Trajni invaliditet uključuje fizičke, mentalne i senzorne oblike; slepa deca; i deca koja zbog prirode bilo koje bolesti ili trajne bolesti nisu u mogućnosti da se samostalno kreću u domu/stanu ili na mestima na kojima ispunjavaju svoje potrebe; ne mogu koristiti odgovarajuće alate za pomoć; nisu u stanju da se hrane ili da oblače i skidaju odeću; i nisu u stanju da podmiruju fiziološke potrebe i održavaju potrebnu ličnu higijenu (član 6). Materijalna podrška se definiše kao novčana naknada, uključujući mesečni iznos ili drugi oblik plaćanja u novcu, koju MFRT administrira porodicama dece sa trajnim invaliditetom. U skladu sa članom 3, MFRT obezbeđuje materijalnu podršku porodicama dece sa trajnim smetnjama u razvoju, u skladu sa kapacitetima budžeta Kosova, preko svog Odeljenja za socijalnu zaštitu (od 2023. godine Odeljenje za socijalne šeme). Materijalna podrška za decu sa trajnim invaliditetom isplaćuje se u ime roditelja ili hranitelja (staratelja) deteta putem bankovne doznake.

Administrativni podaci

Da prati pružanje direktne socijalne zaštite (uključujući socijalne i porodične usluge) i da obezbedi pravilan transfer sredstava za pružanje materijalne podrške (uključujući materijalnu podršku porodicama u potrebi i porodicama koje štite i brinu o deci sa smetnjama u razvoju), MFRT koristi tri različita sistema administrativnih podataka.

- ➔ **Baza podataka socijalnih usluga (SSD)** registruje sve pojedince koji primaju socijalne usluge ili pomoć, evidentira usluge koje im se nude preko CSR i sadrži 60 kategorija istorijskih podataka. MFRT - MP je tražilo razvoj platforme za upravljanje slučajevima posebno za decu.

⁶ Vlada Kosova je 2023. godine donela odluku kojom je premešteno rukovodstvo Odeljenja za socijalne usluge sa Ministarstva finansija, rada i transfera (MFRT) gde je ranije bilo, na Ministarstvo pravde. Ova promena je prenela upravljanje socijalnim uslugama u okvir Odeljenja za socijalne usluge i dečiju zaštitu pri Ministarstvu pravde (MP). Međutim, budući da je procena obavljena u drugom delu 2022. godine, a izveštaj je finalizovan 2023. godine, za objašnjenje ove tranzicije koriste se reference MFRT - MP.

- **Informacioni sistem upravljanja decom sa smetnjama u razvoju (CwDMIS)** prikuplja podatke o deci (uzrasta od 0-18 godina) sa trajnim smetnjama u razvoju i čiji invaliditet overava Lekarska komisija, grupa medicinskih stručnjaka koju imenuje ministarstvo. Takođe služi za identifikaciju dece kojoj su potrebne usluge osim plaćanja koja se primaju kroz socijalnu šemu za osobe sa invaliditetom.
- **Baza podataka o hraniteljstvu** modul koji prikuplja podatke potrebne za obradu plaćanja za decu u hraniteljskim i srodničkim sistemima.

Ova tri sistema funkcionišu kao samostalni sistemi za upravljanje podacima, nisu integrisani i nisu povezani.

Za popunjavanje administrativnih podataka, svaki CSR je dužan da unese informacije u Excel šablone koje šalje u MFRT - MP. CSR i drugi pružaoci usluga obično se oslanjaju na svoje papirne fajlove slučajeva da bi dovršili Excel šablone. Međutim, vrlo mali broj podataka iz spisa predmeta deli se sa MFRT-om – MP, a podaci se dele u zbirnom obliku što ograničava sposobnost MFRT-a – MP da analizira administrativne podatke. Osoblje MFRT - MP zatim prenosi podatke iz Excel šablona u odgovarajući sistem administrativnih podataka. CSR i drugi pružaoci usluga obično dostavljaju podatke MFRT – MP na sedmičnoj, mesečnoj, dvogodišnjoj i godišnjoj osnovi.

Deca sa teškim smetnjama u razvoju (npr. paraplegičari i slepi) koja nisu pod nadzorom CSR moraju da se registruju u Kancelariji za administrativne penzije Kosova, što je druga šema plaćanja.

I CwDMIS i Baza podataka o hraniteljstvu omogućavaju MFRT – MP da obrađuje mesečne transfere za decu registrovanu u ovim sistemima. Ova dva sistema upravljanja podacima mogu se koristiti za izveštavanje o ukupnom broju korisnika (razvrstano po polu) i ukupnom iznosu isplaćenih sredstava. Međutim, ova dva sistema podataka ne mogu se koristiti za generisanje ili izdvajanje podataka za izveštavanje o drugim ključnim pokazateljima (npr. broj dece razvrstanih po polu i starosti, broj novih slučajeva registrovanih u toku godine i razvrstanih po polu i starosti). Osim toga, CwDMIS ne generiše podatke koji se odnose na vrstu invaliditeta.

MFRT – MP Sistemi za upravljanje administrativnim podacima Ministarstva pravde mogu generisati osnovne frekvencije ili ukupne brojeve sa razvrstavanjem prema polu, unapred definisanim starosnim grupama, etničkoj pripadnosti i opštini. Generisanje proporcija i procenata i izračunavanje pokazatelja trenutno se obavlja ručno, što je veoma neefikasno i može dovesti do visoke margine greške. Ovi sistemi su doprineli nepotpunim, netačnim i zastarelim podacima. Kao rezultat toga, ovaj administrativni sistem se ne može koristiti za generisanje tačne statistike ili statistike u realnom vremenu potrebne za izveštavanje o nacionalnim, regionalnim i globalnim pokazateljima, uključujući one koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju, zaštitu dece i pružanje socijalnih i porodičnih usluga i materijalne podrške u okviru relevantnih šema. Ovaj nedostatak tačnih podataka u realnom vremenu o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti bio je značajan izazov za MFRT - MP.

Uopšteno, MFRT može pratiti finansijsku ili materijalnu podršku koja se pruža porodicama i deci u potrebi i porodicama koje štite i brinu o deci sa smetnjama u razvoju. Međutim, MFRT - MP ima poteškoća u praćenju pružanja socijalnih i porodičnih usluga, uključujući različite vrste i kvalitet usluga koje se pružaju deci i njihovim porodicama. MFRT - MP takođe nije u mogućnosti da sistematski prati usluge koje pružaju nevladine organizacije kao što su socijalne i porodične usluge i alternativna nega za decu (npr. dnevni boravak, smeštaj i usluge hraniteljstva). To je zato što se ne prikupljaju podaci o broju dece koja ulaze i izlaze iz ovih usluga tokom cele godine, niti o vrstama usluga koje se pružaju u ovim sistemima alternativne zaštite. Na Kosovu, CSR određuje da li dete ulazi u srodničku negu, dok CSR plus panel stručnjaka određuje da li dete ulazi u hraniteljsku ili rezidencijalnu negu. MFRT-u - MP-u trebaju ovi podaci za generisanje statistike; izveštaj o relevantnim pokazateljima; informisati planiranje i kreiranje politike; osigurati uravnotežen godišnji budžet za javnu upravu; i kreirati višegodišnje budžete i dugoročne javne investicije za pružanje socijalnih i porodičnih usluga i materijalne podrške deci sa smetnjama u razvoju i porodicama u potrebi.

Uz podršku Svetske banke i drugih donatora, MFRT je u procesu razvoja dva nova sistema upravljanja podacima za upravljanje uslugama i plaćanja za materijalnu podršku (postoji više od 25 različitih šema za materijalnu podršku za koje je odgovoran MFRT). Ova dva nova sistema – Integrisani sistem socijalne zaštite u MFRT-u i Integrisana platforma za socijalne usluge u PJ-u – predviđaju da će trebati najmanje tri godine da se razviju i da će integrisati socijalne šeme, socijalne usluge i platformu za upravljanje slučajevima za decu sa smetnjama u razvoju, zamenjujući gore pomenutu socijalnu Bazu podataka usluga, CwDMIS i sistemi upravljanja bazom podataka za hraniteljstvo.

- **Integrirani sistem socijalne zaštite (ISSZ)** je integrirana platforma koja obrađuje plaćanja za materijalnu podršku, prema 25 različitih socijalnih šema za koje je odgovoran MFRT, i prenosi gotovinu za pružene usluge. ISSZ bi trebao pomoći da se eliminišu dvostruka plaćanja koja su bila problematična u prošlosti. Posebno, ISSZ ne prikuplja podatke koji se odnose na gotovinske transfere za usluge koje se pružaju deci od 0 do 17 godina, odraslima od 18 godina i više, i usluge koje se pružaju deci sa smetnjama u razvoju ili određenim kategorijama dece kojoj je potrebna zaštita (npr. deca žrtve nasilja, zlostavljanja i eksploatacije). Razdvajanje podataka ISSZ-a prema starosti deteta u godinama (a ne po datumu i godini rođenja) osiguraće da se finansijski troškovi koji se odnose na usluge i materijalnu podršku (npr. šeme plaćanja za decu sa smetnjama u razvoju i gotovinski transferi za druge vrste materijalne podrške) za decu starosti 0-17 godina mogu analizirati. Ovo može dovesti do revizije troškova socijalnog sektora za decu, s posebnim fokusom na decu sa smetnjama u razvoju i decu kojoj je potrebna zaštita.
- **Integrirana platforma za socijalne usluge (IPSU)** je zamišljena kao sistem za upravljanje slučajevima. Međutim, u vreme ovog pregleda nije jasno da li će IPSU funkcionisati kao pravi sistem upravljanja slučajevima koji mogu da koriste socijalni radnici u CSR-u i drugi pružaoci usluga kako bi automatizovali celi njihov radni tok (npr. registracija klijenata, pristup i evidentiranje njihovih potreba, planiranje usluga i praćenje i evaluacija pruženih usluga). Budući da je MFRT - MP zauzeo parcijalni pristup razvoju odvojenih modula za rad dece, usvojenje, hraniteljstvo, starateljstvo, smeštajne ustanove i licenciranje socijalnih radnika, nije jasno kako će podaci u svakom od modula biti integrirani ili povezani. Čiji razvoj i nastavak zavisi od odluke MP-a.

Proći će još neko vreme prije nego što ISSZ i IPSU budu lansirani. U tom trenutku, MFRT - MP će trebati vremena za praćenje i procenu funkcionalnosti, efikasnosti i efektivnosti ova dva nova sistema za upravljanje podacima.

MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, TEHNOLOGIJE I INOVACIJA (MONTI)

Administrativni podaci

Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem (EMIS)

Globalno, zemlje su uvele nacionalne **informacione sisteme za upravljanje obrazovanjem (EMIS)** za prikupljanje, integraciju, obradu, održavanje i distribuciju podataka i informacija za podršku donošenju odluka, analizi i formulaciji politike, planiranju, praćenju i upravljanju na svim nivoima obrazovnog sistema. Usvajanje SDG 4, kako bi se osiguralo inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovisale mogućnosti celoživotnog učenja za sve, zahteva složenije zahteve za podacima. Štaviše, naglasak na jednakosti i inkluziji, celoživotnom učenju i potrebi merenja ishoda učenja proširili su raspon podataka koje je potrebno prikupljati i kojima je potrebno upravljati.

Na Kosovu, MONTI upravlja EMIS-om koji prikuplja podatke i informacije o deci koja su upisana u sistem javnih škola (npr. predškolske ustanove, osnovne škole i niže i više srednje škole). Podaci kao što su imena, matični brojevi i informacije iz škola u srpskim zajednicama se ne prikupljaju u EMIS-u. Podaci na nivou učenika/individue se prikupljaju putem registra odeljenja na papiru koristeći jedinstveni broj učenika, koji je odvojen od EMIS-a. Svaki direktor je odgovoran za popunjavanje razredne evidencije i njeno podnošenje direktoru škole. U EMIS-u se prikupljaju osnovni podaci (bez imena i matičnih brojeva) za svakog učenika uključujući pol, godine, etničku pripadnost, roditelje, prebivalište, udaljenost od kuće do škola i smetnje u razvoju. Ukupni podaci o broju dece koja ponavljaju razred se takođe svake godine evidentiraju u EMIS-u. Uprkos brojnim prednostima EMIS-a, on ima nekoliko ključnih ograničenja, uključujući nemogućnost identifikovanja učenika i praćenja akademskog uspeha tokom vremena. To znači da se EMIS ne može koristiti kao sistem ranog upozorenja za učenike koji su u opasnosti od ponavljanja razreda ili napuštanja škole. Takođe nije u mogućnosti da prati iznenadne padove akademskog učinka, što može biti rani znak upozorenja za decu u krizi, kao što su deca koja su žrtve nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i/ili eksploatacije. Škole obično ne prijavljuju podatke ili informacije u modulima koji beleže napuštanje škole i nasilje u školi, što stvara dodatne izazove za MONTI.

Uz podršku UNICEF-a, u EMIS-u je razvijen poseban dodatni modul sistema ranog upozoravanja kako bi se identifikovala deca koja su izložena riziku od napuštanja škole. Kada je modul razvijen, direktori u školama su obučeni da identifikuju učenike što je pre moguće kako bi sprečili njihovo napuštanje škole. Vremenom, međutim, modul Sistema ranog upozoravanja nije funkcionisao kako je prvobitno zamišljen, a škole u samo 10 od 30 opština na Kosovu redovno izveštavaju podatke o deci izloženoj opasnosti od napuštanja škole. Iako većina škola ima informacije o deci u riziku od napuštanja školovanja, nedostaju im tehnički kapaciteti da podele informacije u sistemu. Tokom konsultacija, zainteresovane strane u sektoru obrazovanja opisali su Sisteme ranog upozoravanja koji prikupljaju podatke o deci koja napuštaju školu i napuštaju Kosovo da žive u inostranstvu. Međutim, sistem ranog upozoravanja ne funkcioniše kao sistem ranog upozorenja za smanjenje rizika od napuštanja škole.

UNICEF je takođe podržao MONTI da razvije poseban modul u EMIS-u o nasilju u školama (npr. vrsta nasilja, pol, starost i klasa žrtava i počinitelaca, i imena žrtava i počinitelaca). Modul Nasilje u školi je takođe dodatni modul.⁷

Škole, međutim, retko unose podatke koji se odnose na nasilje u školama u EMIS modul; često se slučajevi prijavljuju policiji, ali ne u sistemu. Sistem ranog upozoravanja i moduli o nasilju u školi ugrađeni su u EMIS, ali se na drugi način ne povezuju jedni sa drugima ili drugim podacima u EMIS-u.

⁷ U vreme kada su UNICEF i MONTI razvijali module Sistema ranog upozoravanja i Nasilja u školi, bilo je predviđeno da se podaci unose u ove module na dnevnoj bazi. Takođe je bilo predviđeno da ova dva modula budu na neki način povezana, barem konceptualno. Međutim, u praksi ovi moduli nisu povezani, što znači da moduli ne komuniciraju jedni sa drugima i podaci u ovim modulima nisu povezani; ovi moduli su odvojeni sistemi podataka unutar EMIS-a. Štaviše, podaci u ova dva modula nisu povezani sa podacima u EMIS-u, jer podaci o pojedinačnim studentima nisu evidentirani u EMIS-u sa identifikatorima.

Prema Administrativnom uputstvu 25/2013,⁸ škole unose podatke o učenicima u EMIS na ključnim tačkama tokom cele školske godine:

- U septembru, na početku školske godine
- U oktobru, kada se podaci ažuriraju
- U januaru, kada se ažuriraju podaci i beleže postignuća
- U junu, na kraju školske godine kada se evidentiraju ocene i podaci o izostanku učenika sa nastave
- U avgustu se u EMIS evidentiraju stope napuštanja školovanja za celu školsku godinu

Ovi podaci se, međutim, ne mogu povezati sa pojedinačnim studentima jer se u EMIS ne upisuju imena ili identifikacioni brojevi. To znači da postoji visoka granica greške sa podacima EMIS-a. Dakle, konačne ocene se prijavljuju u zbiru sa razvrstavanjem po polu.

Pristup unosu podataka značajno se razlikuje od škole do škole. Poseta školi u jednoj opštini otkrila je da škola koristi sistem na papiru ili tabelu u Microsoft Word-u za prikupljanje informacija od nastavnika o učenicima u njihovim učionicama, koristeći osnovne kategorije koje su usklađene sa EMIS-om. Nastavnici zatim šalju ove tabele školskom direktoru; direktor škole ili školsko osoblje od poverenja unosi podatke u EMIS. U drugim školama, nastavnici razredne nastave mogu unositi podatke o učenicima u EMIS. Bez obzira na metodu unosa podataka, školama i nastavnicima je gotovo nemoguće da prate učenike u EMIS-u jer ne postoje imena ili identifikacioni brojevi, a učenici u razredima često dele slične karakteristike ili demografiju.

Takođe je primetno da EMIS ne uspeva da precizno prikupi tačne podatke o deci sa smetnjama u razvoju. U EMIS-u postoji kolona koja omogućava školama da evidentiraju informacije o vrsti invaliditeta koju dete može imati; međutim, ne postoje definicije ili smernice o tome kako odrediti ili kategorizovati invaliditet. Štaviše, može se odabrati samo jedna kategorija invaliditeta. Ako dete ima više od jednog invaliditeta, on se evidentira kao višestruki invaliditet bez podele na vrstu ili broj invaliditeta. Osim toga, ne postoje polja za unos informacija o sertifikaciji/potvrđivanju invaliditeta od strane zvaničnih vlasti. Takođe je objavljeno da su neki nastavnici identifikovali učenike koji su nosili naočare kao osobe sa oštećenjem vida, što odražava nedostatak razumevanja zvaničnih definicija i kategorizacija invaliditeta.

Postoje načini na koje škole pokušavaju da prevaziđu ova ograničenja. Jedna opštinska škola, na primer, koristi interni školski sistem za upravljanje podacima koji je razvijen u Excel-u za praćenje pojedinačnih učenika prema razredima i akademskom učinku. Škola takođe ima papirni registrator za svakog učenika sa smetnjama u razvoju koji sadrži sve potrebne dokumente koji potvrđuju detetov invaliditet, uključujući lične podatke i podatke o detetu i njegovoj porodici, te posebne smeštaje koje obezbeđuje škola. Ovi Excel i sistemi zasnovani na papiru prikupljaju tačnije i pouzdanije podatke i informacije o deci, uključujući i decu sa smetnjama u razvoju. Jedini podaci koje škole ne beleže su podaci o deci kojoj je potrebna zaštita, kao što su deca koja su žrtve nasilja, zlostavljanja i/ili zanemarivanja dece u kući i porodici, ili deca koja se iskorišćavaju za rad ili druge ugroženosti.

Preovladavaju tehnički izazovi. Neke škole, posebno van Prištine, suočavaju se sa problemima sa internet konekcijom, što čini unos podataka izazovnim. Na primer, ako se EMIS isključi sa interneta dok osoblje unosi podatke, mora ponovo uneti podatke. Štaviše, server ili mreža za EMIS mogu postati preopterećeni kada previše škola pokuša da koristi EMIS u isto vreme za unos podataka. Škole takođe prijavljuju probleme sa čuvanjem i skladištenjem podataka i beleški u EMIS. Na primer, škole unose podatke i beleške, ali se oni onda ne pojavljuju u sistemu pa se podaci moraju uneti. Škole takođe prijavljuju ograničenu količinu prostora za unos beleški. Konačno, oslanjanje na ručno prikupljanje podataka, izveštavanje i agregiranje na nivou klase može rezultirati ljudskim greškama prilikom unosa podataka u sistem.

MONTI je izvestio da je priručnik za obuku razvijen za EMIS kada je EMIS prvobitno razvijen. Međutim, priručnik od tada nije ažuriran, što ga čini zastarelim. Prijavljeno je da postoji video tutorijal o tome kako koristiti EMIS, a video je navodno ažuriran poslednji put kada je EMIS ažuriran, ali nije jasno da li se škole suočavaju sa izazovima u pristupu i/ili gledanju video tutorijala s obzirom na probleme s internet konekcijom, posebno u školama van Prištine. Više od tri godine Svetska banka je pokušavala da podrži MONTI u jačanju EMIS-a, međutim, ovaj posao nije postignut.

MONTI interno koristi EMIS za izradu dvogodišnjih statističkih podataka o deci u školama sa razvrstavanjem po polu, starosti, razredu, invaliditetu, regionu i još mnogo toga, u svrhe praćenja. Godišnje statistike se objavljuju u godišnjim godišnjacima statistike obrazovanja. Ove publikacije uključuju statistiku obrazovanja na Kosovu i godišnji statistički izveštaj sa obrazovnim pokazateljima. Sve publikacije uključuju odricanje od odgovornosti da podaci o deci sa smetnjama u razvoju nisu pouzdani. Najmanje jednom godišnje, MONTI, u saradnji sa ASK, objavljuje godišnji statistički godišnjak o obrazovanju.

⁸ Administrativno uputstvo 25/2013 o registraciji, održavanju i zaštiti ličnih podataka u obrazovnom sistemu, pristupljeno u http://kec-ks.org/wp-content/uploads/2020/08/Udhezues-per-perdorim-te-SMIA_FINAL_02.pdf

MONTI je izvestio da ministarstvo koristi statistiku obrazovanja za donošenje političkih odluka i za informisanje škola. Poslednjih godina su izvestili i o nagrađivanju škola za ranu prevenciju napuštanja školovanja i onih bez nasilja u školi. MONTI je izvestio da opštine takođe mogu da pristupe EMIS-u radi generisanja izveštaja. Škole, međutim, nisu u mogućnosti da koriste EMIS za generisanje statistike za svoje škole.

Specijalne škole i Resursni centri za decu sa smetnjama u razvoju

Administrativno uputstvo za resursne centre (MESTI) 23/2013⁹ je glavni pravni dokument za deinstitucionalizaciju dece sa smetnjama u razvoju. To postiže uspostavljanjem pet resursnih centara kao instruktivnih obrazovnih ustanova za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama, uključujući djecu sa teškim i višestrukim smetnjama u razvoju. Od resursnih centara se takođe očekuje da pružaju profesionalne usluge i savetovanje za sve redovne škole i zajednicu. Uprkos uvođenju ove uredbe, nisu sva deca sa smetnjama u razvoju deinstitucionalizovana i neka deca sa smetnjama u razvoju i dalje borave u specijalnim školama za decu sa smetnjama u razvoju.

Iako su neka deca sa smetnjama u razvoju integrisana u redovne škole i učionice, a neke redovne škole imaju pomoćne prostorije namenjene deci sa smetnjama u razvoju (npr. pomoćne ili pomoćne učionice), druga deca sa smetnjama u razvoju su zbrinuta u specijalnim školama i resursnim centrima (npr. dnevni centri) za decu sa smetnjama u razvoju. Deca sa teškim smetnjama u razvoju ili smetnjama imaju veću verovatnoću da borave u specijalnoj školi ili pohađaju resursni centar, koji su u suštini ustanove alternativne nehe za decu sa smetnjama u razvoju.

Za ovu procenu intervjuisan je samo jedan direktor jedne specijalne škole za decu sa smetnjama u razvoju. Stoga se ovaj deo fokusira na sisteme upravljanja administrativnim podacima u specijalnim školama za decu sa smetnjama u razvoju.

Posebne škole i resursni centri za decu sa smetnjama u razvoju su obavezni da unose podatke o deci u EMIS-u. Osim toga, specijalne škole imaju papirni sistem za upis dece u ove ustanove i tzv. knjige protokola. Knjige protokola se koriste u razredima 1–5, 6–9 i 10–12, a drugi protokol se koristi za izdavanje potvrda i isticanje postignuća svakog deteta (tj. svedočanstva za srednju školu iz oblasti poljoprivrede). Važno je shvatiti da su knjige protokola koje se danas koriste u specijalnim školama iste kao i one 1960-ih.¹⁰ Knjige protokola sadrže podatke kao što su detetovo ime, prezime, ime roditelja, mesto rođenja i prebivalište. Međutim, ne postoje podaci ili evidencija o invaliditetu deteta. Specijalne škole samo evidentiraju podatke u knjigama protokola i EMIS koje zahteva MONTI, a to su iste informacije koje se prikupljaju o deci u redovnoj školi. Kao rezultat toga, specijalne škole za decu sa smetnjama u razvoju nalaze da su podaci u knjigama protokola i EMIS ograničeni i da nisu relevantni za specijalne škole. Značajni nedostaci u podacima uključuju netačne podatke o broju dece u specijalnim školama i resursnim centrima za decu sa smetnjama u razvoju zbog ulaska dece u ove ustanove tokom cele školske godine. Ovi sistemi za čuvanje evidencije ne beleže podatke ili informacije o tome kada i iz kojeg razloga dete napušta specijalnu školu ili resursni centar, gdje dete ide/je smešteno ili da li je dete umrlo.

Dve godine su direktori specijalnih škola za decu sa smetnjama u razvoju vodili razgovore sa MONTI-em o problemima u vezi sa podacima i informacijama evidentiranim u knjigama protokola i EMIS. Specijalne škole su takođe angažovale resursne centre za decu sa smetnjama u razvoju u diskusijama kako bi poboljšali prikupljanje relevantnih podataka. Konkretnije, oni su podneli zahteve MONTI-u da revidira i ažurira knjige protokola i EMIS kako bi prikupili podatke i informacije koje su relevantne za decu sa smetnjama u razvoju (tj. podatke i informacije koje će preciznije dokumentovati dečije smetnje i dijagnoze, njihov akademski učinak i napredak, te posebni smeštaj i usluge koje se pružaju deci). Jedna specijalna škola je izvestila da je organizovala radne grupe školskog osoblja i nastavnika kako bi razgovarali o tome kako najbolje revidirati i ažurirati knjige protokola i EMIS kako bi prikupili potrebne podatke i informacije o deci sa smetnjama u razvoju.

Još jedan izazov sa kojim se suočavaju specijalne škole i resursni centri za decu sa smetnjama u razvoju je da imaju minimalnu interakciju sa agencijama za socijalne usluge, kao što je CSR. Postoji mala ili nikakva multisektorska i međua-gencijska saradnja za podršku deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama. Postoje i nedostaci u razmeni podataka i informacija: specijalne škole i resursni centri moraju biti u mogućnosti da razmenjuju podatke i informacije sa agencijama za socijalne usluge, uključujući CSR, da vode upravljanje slučajevima za decu sa smetnjama u razvoju i osiguraju integrisano i koordinisano pružanje usluga za decu i njihove porodice. Potrebni su međua-gencijski sistemi upravljanja predmetima, ali još uvek nije jasno da li će to biti putem IPSU-a.

Da bi se prevazišla ova ograničenja, razgovori sa jednom specijalnom školom otkrili su da škola koristi interni školski sistem koji je razvijen u Excel-u za praćenje pojedinačnih učenika prema razredima i akademskom učinku. Škola je takođe

⁹ ADMINISTRATIVNO UPUTSTVO: Br. 23/2013 RESURSNI CENTRI. Izvor: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10578>

¹⁰ Protokolne knjige pronađene u jednoj od škola su od 1966. do 1998. godine, pre rata.

razvila rukom pisan obrazac na papiru¹¹ koji koriste za beleženje podataka o detetu, uključujući ime i prezime svakog deteta; ime i prezime roditelja; mesto rođenja; datum rođenja; opština; identifikacioni broj u knjigama protokola; životna situacija deteta i porodice; vrsta invaliditeta i/ili oštećenja; kada je dete prijavljeno od strane komisije za ocenjivanje za prijem u školu; dijagnoza od strane komisije za evaluaciju i/ili psihologa; plan tretmana i pruženi tretmani. Ovi podaci i informacije se beleže samo za interne svrhe.

Anketa o funkcionisanju dece koju podržava UNICEF

Iako nije bio deo ovog pregleda sistema administrativnih podataka, kao deo UNICEF-ove globalne inicijative za jačanje statistike o deci sa smetnjama u razvoju, UNICEF se udružio s Washington grupom kako bi razvio standardizovani instrument – modul za funkcionisanje dece UNICEF-a/Vašingtonske grupe (CFM). UNICEF/Washington Group CMF je razvijen isključivo za decu od 2 do 17 godina. CFM meri osam funkcionalnih domena za decu od 2 do 4 godine (tj. vid, sluh, hodanje, fine motoričke veštine, komunikacija, učenje, igranje i kontrola ponašanja) i 13 domena za decu od 5 do 17 godina (tj. vid, sluh, hodanje, komunikacija, učenje, briga o sebi, pamćenje, koncentracija, prihvatanje promena, kontrola ponašanja, sklapanje prijateljstva i znakovi anksioznosti i depresije).¹² Modul inkluzivnog obrazovanja UNICEF-a/Vašingtonske grupe (IEM) je takođe razvijen da uključi konkretna pitanja o učešću u školi i faktorima koji olakšavaju i ometaju učešće u školi.¹³

U vreme ovog pregleda, UNICEF i MONI su bili u procesu sprovođenja ankete koja bi testirala da li i pod kojim uslovima CFM može da se koristi za generisanje pouzdanih podataka o invalidnosti; ovo se radi u kontekstu EMIS-a. Rezultati ankete će informisati o sledećim kritičnim koracima u procesu i dalje proceniti da li i pod kojim uslovima nastavnici mogu dati pouzdane izveštaje o funkcionalnim poteškoćama učenika. Ovo uključuje merenje pouzdanosti¹⁴ među ocenjivačima između različitih nastavnika za isto dete i između nastavnika i detetovih staratelja. Nalazi ankete bi se trebali smatrati ključnim delom EMIS-a za rešavanje problema invaliditeta i trebali bi biti izgrađeni na standardni način koji garantuje podatke dobrog kvaliteta i stvaranje uporedivih pokazatelja. Ovaj projekat će takođe generirati relevantne informacije za identifikaciju ključnih komponenti standardizovanog pristupa merenju invaliditeta u EMIS-u.

11 U ovoj specijalnoj školi za decu sa smetnjama u razvoju korišćen je rukom pisani papirni formular jer je većina osoblja bila starije životne dobi i nije bila poznavanje rada na računaru.

12 Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (2022). Statistika o deci: Pod lupom su deca izložena nasilju, u alternativnom zbrinjavanju i sa smetnjama u razvoju. UNECE: Ženeva, Švajcarska. Preuzeto 4. decembra 2022. sa: ECECESSTAT20225.pdf (unece.org)

13 Isto, 2022.

14 Pouzdanost među ocenjivačima je stepen u kojem se dva ili više ocenjivača (ili posmatrača, kodera, ispitivača) slažu i rade na osiguravanju doslednosti unutar sistema ocenjivanja.

MINISTARSTVO ZDRAVLJA (MZ)

Administrativni podaci

Na globalnom nivou, zemlje su uvele nacionalne informacione sisteme za upravljanje zdravstvom za prikupljanje, skladištenje, analizu i evaluaciju zdravstvenih podataka iz zdravstvenih ustanova na okružnim, regionalnim i nacionalnim administrativnim nivoima. Ovi informacioni sistemi mogu da proizvode analitičke izveštaje i vizuelizacije koje olakšavaju donošenje odluka na svim ovim nivoima. Veliki deo informacija proizilazi iz interakcija između pacijenata i pružaoca usluga u zdravstvenim ustanovama, uključujući bolnice, zdravstvene centre i lokalne službe za pružanje zdravstvene zaštite (npr. preventivne, medicinske, hirurške i rehabilitacione) intervencije. Ovi sistemi upravljanja takođe bilježe informacije o zdravstvenim događajima, proveriti kvalitet usluga na različitim nivoima zdravstvenog sistema i poslužiti kao instrument za poboljšanje zadovoljstva pacijenata.

U 2018. godini, uz podršku Svetske banke, Ministarstvo zdravlja je započelo proces razvoja **informacionog sistema za upravljanje zdravljem (HMIS)** za Kosovo; **četiri** godine kasnije, MZ i dalje radi na razvoju i primeni HMIS-a. Međutim, kosovski HMIS nije razvijen da funkcioniše kao tipični HMIS; razvijen je da se uskladi sa Internom klasifikacijom bolesti-9 (ICD-9) i ICD-10, koje su medicinske klasifikacijske liste koje je razvila Svetska zdravstvena organizacija. Ove liste uključuju **šifre** za bolesti i infekcije; mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja; određeni uslovi; kongenitalne malformacije, deformacije i abnormalnosti; simptomi i znaci; povrede i druge posledice spoljnih uzroka; i više. MKB-9 i MKB-10 takođe uključuju kodove za invaliditet, uključujući poteškoće u učenju, razvojne poremećaje **školskih** veština (npr. **čitanje**, pravopis, matematika, skolaštika), motoričke funkcije i ograničenja aktivnosti zbog invaliditeta. Međutim, 1. januara 2022. uvedena je jedanaesta revizija ICD-a (ICD-11), **čime** je HMIS zastario. Nepoznato je da li Ministarstvo zdravlja planira revidirati HMIS kako bi se uskladio s ICD-11, posebno jer je HMIS još uvek u razvoju.

Jedan od najznačajnijih nalaza je da HMIS navodno ne uključuje imena pacijenata ili identifikacione brojeve; stoga, HMIS ne mogu koristiti pacijenti ili pružaoci zdravstvenih usluga za upravljanje i praćenje zdravstvene zaštite pacijenta. Osim toga, HMIS ne beleži beleške pružatelja zdravstvenih usluga o pacijentima, **što** znači da ga ne mogu koristiti zdravstveni radnici za upravljanje negom i lečenjem svojih pacijenata. Nije bilo potpuno jasno koja je svrha HMIS-a, posebno zato **što** nije dizajniran da funkcioniše kao tipični HMIS.

HMIS je uveden u primarne zdravstvene ustanove u 29 od 31 općine, ali ne i primarne bolnice. Ipak, većina pružalaca zdravstvenih usluga, uključujući i primarne zdravstvene ustanove, ne koristi sistem i oslanja se prvenstveno na zdravstvene kartone na papiru. HMIS tek treba da bude uveden u sekundarne ili tercijarne zdravstvene ustanove ili za akušere-ginekologe (OB-GYN). MZ je izvestilo da neke zdravstvene ustanove nemaju sistem umrežavanja za podršku HMIS-u, ali ovi sistemi nisu u nadležnosti MZ-a.

Takođe je objavljeno da je HMIS međusobno povezan s CRVS-om ili **će** biti, **što će** pomoći da se utvrdi da li je rođenje novorođenčeta registrirano u CRVS-u i obrnuto. Trenutno bi ovo funkcionisalo samo u ustanovama primarne zdravstvene zaštite koje su povezane na HMIS. Ovo ne uključuje primarne bolnice, ginekološke ordinacije ili ustanove sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite u kojima **žene** mogu radati ili primati postporođajnu negu i naknadne zdravstvene preglede novorođenčadi.

MZ je 2022. godine prijavilo da koriste HMIS, ali on nije u potpunosti digitalizovan niti se koristi u svim zdravstvenim ustanovama ili od strane svih pružalaca zdravstvenih usluga. MZ je prepoznao da HMIS treba da bude prilagođen za rad u svim ustanovama primarne zdravstvene zaštite, uključujući bolnice, i da je potrebno izvršiti još više adaptacija za uspešno uvođenje u sekundarne i tercijarne zdravstvene ustanove. Privatne zdravstvene ustanove još ne koriste HMIS.

Što se tiče prikupljenih podataka o zdravlju i dobrobiti dece, HMIS ne beleži na adekvatan način podatke o deci niti ih razvrstava na način koji omogućava praćenje zdravlja i dobrobiti dece. Osim toga, ICD mere nasilja nad decom su ograničene i nije jasno da li su ove mere i kodeksi uključeni u HMIS.

Ministarstvo zdravlja je takođe pomenulo razvoj modula o kućnim posetama, ali on tek treba da bude primenjen ili potpuno integrisan u HMIS. Takođe je saopšteno da Ministarstvo zdravlja još nije koristilo HMIS za generisanje izveštaja.

KOSOVSKA POLICIJA

Administrativni podaci

Kosovska policija ima informacioni sistem podataka, koji se ovde naziva Informacioni sistem za upravljanje Kosovskom policijom (KPMIS), koji je za sobom ostavila Mirovna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu i poslednji put ažuriran 2014. Pozivi upućeni na broj 192 čuvaju se u drugoj bazi podataka, a policijske radio komunikacije su čuvane u trećoj bazi podataka.

U početku, prijave policiji se beleže kroz papirni sistem sa izveštajima o incidentima upisanim u papirni registar u policijskim stanicama. Nakon što se incident (slučaj) registruje u policijskoj stanici, može se preneti u operacije i distribuirati za unos podataka u KPMIS. Zatim se prosleđuje policijskom službeniku radi praćenja i/ili istrage. U takvim situacijama, slučaj se šalje u kompjutersku bazu podataka kao incident ili policijski slučaj.

Nisu svi policajci u mogućnosti da unose podatke u KPMIS. Na primer, policija može imati četiri izveštaja o slučajevima, ali samo jedan službenik ima pristup KPMIS-u za unos podataka i informacija o slučaju. U većini situacija službenik pokreće predmet iz papirnog registra gde se predmetu dodeljuje broj. Ovo je opšti proces, ali se proces može razlikovati u različitim policijskim stanicama i po prirodi slučaja ili zločina.

Kada je maloletnik počinilac, slučaj će voditi istražna jedinica i istražni službenici. Druge vrste slučajeva, uključujući zlostavljanje dece i osumnjičene maloletnike mlađe od krivične odgovornosti, takođe se bave ovom jedinicom. Ako je dete ili maloletnik mlađi od 14 godina, u KPMIS se evidentiraju samo njihovi inicijali, jer su maloletnici mlađi od 14 godina mlađi od uzrasta za krivičnu odgovornost i ne mogu biti krivično gonjeni po zakonu. Slučajevi u kojima se sumnja da su deca mlađa od krivične odgovornosti upućuju se CSR-u.

U slučajevima kada se za krivično delo u vezi sa opojnim supstancama sumnjiči maloletno lice za krivičnu odgovornost, predmet istražuje Specijalna uprava za borbu protiv opojnih droga. U slučajevima kada je dete eksploatisano, na primer za prosaćenje, onda slučaj istražuje Specijalna uprava za borbu protiv trgovine ljudima. Uopšteno, slučajeve koji se tiču maloletnika u sukobu sa zakonom i dece koja su doživela zlostavljanje rešavaju ili istražuju druge jedinice ili uprave, u zavisnosti od sumnje na krivično delo.

Upiti u KPMIS-u se mogu voditi prema broju predmeta, klasifikaciji zločina i krivičnim zakonima (koji se odnose na zločine protiv dece). Nije bilo jasno da li bi upiti mogli biti razvrstani prema polu i dobi dece žrtava mlađe od 18 godina. Osim toga, podaci o deci svedocima i počinocima ne mogu se lako izdvojiti prema vrsti zločina i/ili razvrstanim po polu i starosnim grupama. Da bi se izvukli takvi podaci i informacije, potrebno je pregledati spise predmeta i ručno izvući podatke kako bi se utvrdilo jesu li žrtva i/ili svedoci deca ili maloletnici mlađi od 18 godina.

Postoje i drugi izazovi. KPMIS nema posebnu fasciklu za razdvajanje podataka o deci i odraslima, tako da kada se traže slučajevi koji uključuju decu ili maloletne osobe, potrebno je uneti doba. Osim toga, doba deteta se beleži prema datumu rođenja u vreme incidenta. Međutim, starost deteta raste u sistemu iz godine u godinu; ako se upit pokrene 2021. kada dete ima 17 godina, upit pokrenut u 2022. prijavi da isto dete ima 18 godina. Tako se starost deteta u vreme incidenta gubi u KPMIS-u tokom godina. Konačno, ako se status predmeta promeni, kao što je hapšenje, teško je analizirati ili izvući te informacije iz sistema.

Veze između i unutar kancelarija za sprovođenje zakona i dalje su nedosledne. Na primer, Kosovska policija ima sistem koji je povezan sa Tužilaštvom za slanje predmeta na krivično gonjenje. Ovaj proces se nekada obavljao u štampanom obliku, ali je sada digitalizovan sa PDF-ovima koji se skeniraju i učitavaju u sistem i obaveštenjima koja potvrđuju prijem. Specijalizovana uprava za borbu protiv trgovine ljudima, međutim, ima poseban sistem podataka koji nije povezan sa internetom i nije integrisan sa KPMIS-om ili bilo kojom drugom policijskom platformom za podatke.

TUŽILAČKI I PRAVOSUDNI SAVETI KOSOVA

Administrativni podaci

Od 2014. godine, tužilački i pravosudni saveti Kosova rade na razvoju **informacionog sistema za upravljanje predmetima (CMIS)** sa skoro 10 miliona evra u finansiranju od strane norveškog Ministarstva spoljnih poslova. CMIS ima za cilj poboljšati efikasnost u pravosudnom sistemu, osigurati dostupnost podataka o sudskim predmetima i poboljšati sposobnost pravosuđa da upravlja tokovima predmeta napuštanjem sporih i netačnih ručnih procedura koje su se tradicionalno koristile.

Nakon skoro 10 godina razvoja, CMIS još uvek nije u potpunosti funkcionalan. Konkretno, ne funkcioniše u Tužilačkom savetu, koji se suočio sa brojnim izazovima razvoja sistema sa programerom. Kao rezultat toga, Tužilački savet se i dalje oslanja na papirne registre u tužilaštvima za informacije o predmetima. Tužilački savet radi na izgradnji modula za statistiku i predviđa da **će** proći još najmanje dve godine pre nego **što** CMIS postane funkcionalan. Međutim, neizvesno je da li **će** moći koristiti CMIS za generisanje izveštaja. Konačni CMIS je trebao biti dostavljen 15. septembra 2022. godine, ali je do pisanja ovog izveštaja još uvek bio u procesu.

Osiguravanje tačnih i kvalitetnih podataka bio je veliki izazov za Tužilački savet. Ovo je delom zato **što** se informacije za svaki konkretni slučaj beleže pomoću registra na papiru. Kancelarija za upravljanje predmetima imenuje službenika za svaki odgovarajući registar koji je odgovoran za izdvajanje informacija iz registra u standardni obrazac. Svako tužilaštvo ima registar i poseban standardni obrazac sa podacima koji se izdvajaju iz registra, u zavisnosti od vrste izveštaja koje je potrebno generisati. Informacije se zatim ručno prenose iz papirnog registra u standardni obrazac na papiru i dele Tužilačkom savetu gde se unose u Excel tabelu. Zatim se kreira Excel tabela za Kosovo i svako od 10 tužilaštava.

Izazovi uključuju uvođenje grešaka kada se informacije prenose u Excel. Kada se podaci na kraju prenesu u CMIS, još uvek nema garancija da **će** podaci biti tačni.

Prikupljanje podataka o nasilju u porodici je druga uloga Tužilačkog saveta, **čiji** specijalni tužioci vode slučajeve nasilja u porodici. Međutim, podaci koje prikupljaju o **žrtvama** su ograničeni i **često** nepotpuni (npr. pol, godine i način na koji je slučaj rešen), a nedostaju i podaci o počiniocima. I pored ovih ograničenja, Tužilački savet je izvestilo da su sačinili posebne izveštaje o nasilju u porodici. Osim toga, podaci o predmetima koji uključuju mlađe i starije maloletnike, obično kao prestupnike, objavljuju se na tromesečnoj i godišnjoj osnovi. Kada CMIS bude funkcionalan, neizvesno je da li **će** se koristiti podaci koji se odnose na decu, mlađe maloletnike i/ili staruje maloletnike (kao **žrtve**, svedoke ili prestupnike). Tužilački savet predviđa da **će** CMIS uticati na njihovu mogućnost bržeg pristupa podacima i informacijama o predmetima i efikasnog generisanja statističkih podataka i izveštaja koji se odnose na tužilaštva i sudske predmete.

Sudski savet ima sličan sistem, ali pokriva 30 sudova. Tradicionalno, sudovi su koristili knjige zasnovane na papiru za ručno dokumentovanje sudskih predmeta, ali to je bio ogroman teret jer je često bilo više od 300.000 sudskih predmeta. Pre otprilike tri godine, Sudski savet je počeo da prelazi sa papirnih knjiga na CMIS, ali su sudovi odoleli korišćenju CMIS-a i nastavili da koriste knjige na papiru. Na kraju je Sudski savet odlučio da ukine knjige, primoravajući sudove da koriste CMIS. Sudovi su nastavili da se opiru korišćenju CMIS-a pa je Sudski savet koristio CMIS kao deo procesa ocenjivanja sudija, što je dalo podsticaj za prelazak.

Sudovi se i dalje suočavaju sa značajnim izazovima u unosu podataka u CMIS jer im nedostaju dokumenti ili informacije o svakom sudskom predmetu, uključujući informacije o **žrtvama** i počiniocima (npr. pol, starost i nacionalnost). Podaci sadržani u spisima za sudske predmete koji uključuju maloletnike su još ograničeniji.

S obzirom na ova osporavanja podataka, Sudski savet je u postupku revizije sudskih podataka za pojedine **članove**. Dosadašnji nalazi pokazuju koliko je teško naći osobu u sudskim dokumentima. Na primer, kada je jedna osoba optužena za pet različitih krivičnih dela, svako delo, zajedno sa presudom u predmetu, može se pojaviti na različitim obrascima u sudskim spisima. U praksi, informacije o predmetu za jedan sudski predmet mogu se distribuirati u više oblika, **što** ga **čini** kao više slučajeva. Stariji dosijei predmeta takođe imaju tendenciju da nedostaju relevantne informacije, a krivični zakoni su se menjali tokom vremena, **što** je rezultiralo starim i novim krivičnim zakonima koji nisu usklađeni sa sistemom administrativnih podataka.

I Tužilački i Sudski savet prepoznaju brojne izazove i nedostatke u pogledu tačnosti podataka i suočavaju se sa mnoštvom izazova u izradi redovnih izveštaja. Ovi problemi delom postoje zbog ograničenih podataka u papirnim registrima i knjigama. To je i zato što tužioci i sudski službenici ne evidentiraju sistematski informacije o predmetima niti redovno unose i ažuriraju podatke u sisteme za upravljanje podacima, bilo na papiru ili u digitalnom obliku, jer predmet se odvija kroz sudove.

U budućnosti, CMIS će omogućiti građanima da u potpunosti prate napredak svojih slučajeva. (Test model koji je razvijen ilustruje kako osoba može odabrati sudski predmet, identifikovati predsedavajućeg sudiju i videti kako je slučaj rešen.)

MINISTARSTVO PRAVDE (MP)

Administrativni podaci

Ministarstvo pravde nema jedinstvenu bazu podataka, iako postoji interes za stvaranje jedinstvene baze podataka koja bi uključivala Kosovsku policiju, tužilačke i sudske savete i kazneno-popravne i probacione službe. Da bi se postigao ovaj cilj, radi se na izradi zakona kojim bi se obezbedila jedinstvena baza podataka o prestupnicima i zatvorenima. U vreme ove revizije, MP je imalo odvojene baze podataka o ispravkama i uslovnim kaznama, od kojih je svaka imala brojna ograničenja.

Na Kosovu vaspitno-popravni sistem uključuje 11 kazneno-popravnih ustanova koje odvojeno **čuvaju** podatke. Sistemi upravljanja podacima razlikuju se od institucije do institucije. Neke ustanove imaju podatke i informacije u Excel-u, dok se kazneno-popravne ustanove oslanjaju na sisteme zasnovane na papiru. Ovaj nedostatak konzistentnosti stvara značajne izazove za Ministarstvo pravde, kojem nedostaju ažurni podaci ili informacije o prestupnicima u kazneno-popravnim ustanovama, uključujući njihova imena i kriminalne istorije (npr. hapšenja i osude). Za prikupljanje ovih podataka Ministarstvo pravde mora da pozove svaku od 11 kazneno-popravnih ustanova i zatraži podatke o licima, sa njihovim krivičnim istorijama i kaznama, u meri u kojoj su dostupni. Uprkos ovim ograničenjima i preprekama, MP pokušava da izgradi bazu podataka o prestupnicima koji su ranije bili i trenutno se nalaze u kazneno-popravnim ustanovama **širo**m Kosova, prema vrsti kaznenih ustanova. Ova baza podataka nije ni potpuna ni tačna. Izgradnja baze podataka o ispravkama pokazala se izazovnom jer Ministarstvo pravde nema pristup informacijama o hapšenju ili osudi. U mnogim slučajevima, MP mora da traži takve informacije od Kosovske policije i sudova.

MP se poslednjih godina oslanjao na neke NVO-ove u prikupljanju i analizi podataka o počiniocima krivičnih dela u kazneno-popravnim ustanovama kako bi popunilo vlastitu bazu podataka. MP se takođe oslanja na statističke podatke (npr. procenete) objavljene u izveštajima NVO-ova jer MP nema podataka o zatvorenima i recidivizmu. Pored toga, MP nema bazu podataka o maloletnim prestupnicima i obično mora tražiti podatke i informacije od socijalnih radnika koji pretražuju njihove papirne dosijee predmeta. U većini slučajeva, MP i socijalni radnici jednostavno moraju pitati maloletnike o njihovoj kriminalnoj prošlosti i prethodnim kontaktima sa policijom i pravosudnim sistemom kako bi prikupili ove informacije. Za decu mlađu od 14 godina – uzrast za krivičnu odgovornost – nema dostupnih informacija. Štaviše, MP ne prikuplja podatke o zločinima nad decom i decom žrtvama.

Probacione službe imaju zasebnu bazu podataka od Popravnih službi. Baza podataka o uslovnom delu sadrži podatke o maloletnim i punoletnim prestupnicima na uslovnoj kazni, kao što su ime i prezime, izvod iz matične knjige rođenih i matični broj. Opet, MP mora pitati maloletnike o njihovim prethodnim kontaktima sa policijom i pravosudnim sistemom kako bi se popunila baza podataka o uslovnoj kazni.

MP i Nacionalni koordinator za zaštitu od nasilja u porodici su 2019. godine počeli da upravljaju **Informacionim sistemom za upravljanje nasiljem u porodici (DVMIS)**. Ovo je razvijeno uz finansiranje EU i podršku Regionalnog programa UN Women za okončanje nasilja nad **ženama** na Zapadnom Balkanu i Turskoj.¹⁵

DVMIS je posebno za slučajeve nasilja u porodici i zasnovan je na memorandumu o razumevanju između vladinih institucija koje se bave nasiljem nad ženama i devojkama¹⁶ uključujući Kosovsku policiju, Tužilački savet Kosova, Sudski savet Kosova, CSR, advokate za žrtve u tužilaštvu i skloništa za nasilje u porodici. DVMIS prikuplja administrativne podatke o slučajevima nasilja u porodici što omogućava Ministarstvu pravde da prati i poboljša postupanje i krivično gonjenje slučajeva nasilja u porodici. Takođe osigurava odgovornost relevantnih institucija za pravilno upravljanje slučajevima nasilja u porodici i popunjavanje baze podataka potrebnim informacijama sa centralnog i lokalnog nivoa.¹⁷

Podaci prikupljeni u DVMIS-u uključuju, ali nisu ograničeni na vrstu nasilja u porodici; gde se incident dogodio; opšte podatke o žrtvi (žrtvama) i počiniocu (počiniocima), uključujući njihov odnos; upućivanje između institucija; registraciju usluga i krivičnih dela; i sudske odluke. Podaci o deci žrtvama nasilja u porodici ili zlostavljanja dece obično su raščlanjeni prema starosnoj grupi i postoji filter za osobe sa invaliditetom. Dostupni su i podaci o žrtvama nasilja u porodici koje idu u skloništa, međutim ovi podaci se unose kao broj bez imena. Nedavno je izrađen nacrt zakona koji bi zahtevao da policija registruje slučajeve nasilja u porodici u roku od 48 sati, što bi pomoglo da se osigura da DVMIS pruža podatke o nasilju u porodici u realnom vremenu. U vreme ovog pregleda, bilo je neizvesno koliko dobro DVMIS funkcioniše i u kojoj meri ga koriste sve relevantne vladine institucije, uključujući i skloništa protiv nasilja u porodici koja učestvuju.

¹⁵ "Kosovo će početi da koristi integrisanu bazu podataka za slučajeve nasilja u porodici", UN Women Evropa i Centralna Azija, 2. aprila 2019. Preuzeto 23. oktobra 2022. sa: Kosovo to start using an integrated database for cases of domestic violence | UN Women – Europe and Central Asia

¹⁶ "Kosovo će početi da koristi integrisanu bazu podataka za slučajeve nasilja u porodici", UN Women Evropa i Centralna Azija, 2. aprila 2019. Preuzeto 23. oktobra 2022. sa: Kosovo to start using an integrated database for cases of domestic violence | UN Women – Europe and Central Asia

¹⁷ Isto, 2019.

SKLONIŠTA PROTIV NASILJA U PORODICI U ORGANIZACIJI NVO-a

Administrativni podaci

U 2018. godini, više od 400 žena sa decom potražilo je sklonište u jednom od sedam operativnih skloništa za žrtve nasilja u porodici na Kosovu. Policija Kosova prijavila je preko 1.100 slučajeva nasilja u porodici između januara i septembra 2018. godine, uključujući sedam koji su rezultirali smrtnim ishodom – povećanje od više od 13 posto u odnosu na prethodnu godinu.¹⁸

Konsultacija sa skloništem protiv nasilja u porodici u organizaciji NVO-a, pokazala je da skloništa za žrtve nasilja u porodici ne smeju primati decu bez roditeljskog staranja, iako povremeno primaju devojčice od 15 do 17 godina na kraći period, na preporuku od strane Tužilaštva do premešteni su u drugo sklonište. Obično su tamo bile devojke između 15 i 17 godina koje je Tužilaštvo smestilo u skloništa za žrtve nasilja u porodici jer su bile potencijalne žrtve trgovine ljudima ili žrtve seksualnog i/ili nasilja u porodici. Na Kosovu postoje posebna skloništa i ustanove za decu bez roditeljskog staranja. Međutim, oni nisu nužno prikladni za žrtve trgovine ljudima ili žrtve seksualnog i/ili nasilja u porodici koje često imaju specijalizovanu zaštitu, negu od trauma i socijalne usluge..

Na Kosovu, skloništa za žrtve nasilja u porodici nisu spremna za smeštaj žena ili dece sa smetnjama u razvoju, iako su u njima smeštene žene i deca koja su gluva ili nema. Skloništima za nasilje u porodici je naloženo da decu sa smetnjama u razvoju ne registruju u DVMIS, već da ih upućuju ustanovama i/ili organizacijama specijalizovanim za rad sa decom sa smetnjama u razvoju i to dokumentovati u DVMIS. Ako bi prihvatilište pružalo usluge deci sa smetnjama u razvoju, prevoz do resursnih centara za decu sa smetnjama u razvoju je prihvatljiv.

Kosovska policija često upućuje žrtve nasilja u porodici i njihovu decu koja dolaze u skloništa. Kada sklonište protiv nasilja u porodici otvori slučaj na osobu, one se registruju u internom sistemu registracije skloništa i DVMIS-u. Žrtve trgovine ljudima se nikada ne registruju kao žrtve trgovine ljudima, već samo kao potencijalne žrtve trgovine ljudima ili osumnjičene žrtve seksualnog nasilja.

Pre nekoliko godina nije bilo podataka o broju djece ili usluga koje se pružaju deci u skloništima za nasilje u porodici, a DVMIS nije imao mogućnost evidentiranja dece žrtava nasilja u porodici. Uprkos tome, skloništa su bila otvorena za decu žrtava nasilja u porodici i pružala su im paket osnovnih usluga (npr. sklonište, hrana i odeća, pristup obrazovanju i uslugama dnevne nege, domaći zadatak i podrška u učenju). Godine 2019, nakon dobijanja zahteva od skloništa protiv nasilja u porodici, DVMIS je ažuriran kako bi prikupljao i pružao informacije o deci u skloništu sa svojim majkama.

Za decu koja dolaze u skloništa za nasilje u porodici sa svojim majkama, obično ne postoji starosna granica za devojčice, ali dečaci ne mogu biti stariji od 12 godina, prema međunarodnoj dobroj praksi. Postoji nekoliko upozorenja kod prijavljivanja djece: 1) Kada majka i njena deca stignu u prihvatilište, oni se prijavljuju (tj. ako majka dođe sa troje dece, sklonište ih evidentira kao četiri osobe). 2) Skloništa protiv nasilja u porodici su upućena da ne registruju decu kao žrtve nasilja u porodici jer vlasti nisu želele povećati broj žrtava nasilja u porodici. 3) U DVMIS su registrovane samo usluge kojima pristupaju žrtve nasilja u porodici; usluge koje se pružaju deci u prihvatilištima nisu registrovane u DVMIS-u.

Skloništa protiv nasilja u porodici takođe izveštavaju o broju žena i dece u svojim skloništima Ministarstvu finansija, rada i transfera. To je zato što skloništa finansijski podržava MFRT za brigu o preživelim nasilja u porodici i njihovoj deci, uključujući i kada se sklonište odaziva na pozive NVO-a da pruži podršku i usluge žrtvama nasilja u porodici.

Budući da je DVMIS relativno nov, institucije još uvek prelaze na DVMIS. Jedan od izazova sa DVMIS-om je to što skloništa nemaju pristup informacijama o vrsti podrške i uslugama koje žrtve nasilja u porodici dobijaju od tužilaštava ili advokata žrtava u tužilaštvima. Ovo može biti izazov za skloništa koja su odgovorna za upravljanje slučajevima i osiguravanje da osobe koje su preživele nasilje imaju pravnu i druge vrste podrške. Češće se skloništa za nasilje u porodici obaveštavaju o slučajevima nasilja u porodici onih koji borave u njihovim skloništima. Da bi bila uspešna u pružanju usluga, skloništa zahtevaju najvažnije moguće informacije o slučaju svake žrtve.

Pored registracije preživjelih od nasilja u porodici i njihove dece u DVMIS, skloništa za nasilje u porodici često imaju svoje

¹⁸ OEBS (2019). Skloništa za žrtve nasilja u porodici na Kosovu. Misija OEBS-a na Kosovu: Priština, Kosovo. Preuzeto 23. oktobra 2022. sa: Prihvatilišta za žrtve nasilja u porodici na Kosovu | OSCE

interne sisteme upravljanja podacima u kojima beleže informacije o ženama i deci koja ulaze u njihova skloništa. Ovi interni sistemi za upravljanje podacima uključuju dosijee slučajeva sa detaljnijim informacijama od dostupnih u DVMIS-u (npr. vrste nasilja i zlostavljanja koja su doživeli, povrede povezane sa nasiljem, zdravstvena zaštita i pružene usluge, nalozi za zabranu prilaska i zaštite i još mnogo toga). Jedno sklonište je prijavilo da treba popuniti deset različitih dosijea za svaku osobu koja je preživela nasilje u porodici i njihovu decu (npr. dosije o prijemu koji uključuje naziv agencije ili osobe koja je uputila i/ili dovela preživle u sklonište, i sve usluge koje će preživeli trebati i/ili je primio).

Skloništa za žrtve nasilja u porodici obično daju žrtvama nasilja u porodici broj slučaja koji se koristi u svim procesima prijavljivanja kako bi se osigurala poverljivost i zaštita žena. Novopridošlice se uvek razlikuju od žena koje su već bile u skloništu. Na mesečnom, tromesečnom i godišnjem nivou, skloništa za žrtve nasilja u porodici prijavljuju MFRT-u ukupan broj žena i dece pod njihovom brigom. Ovi podaci se zatim beleže na Excel šablonu (npr. broj žena i dece, grad porekla i ko ih je doveo) koji obezbeđuje MFRT. U budućnosti, skloništa protiv nasilja u porodici bi trebalo da budu u mogućnosti da ove informacije unose direktno u IPSS.

Jedan od glavnih izazova sa kojima se suočavaju skloništa za žrtve nasilja u porodici je taj što i dalje moraju zasebno izveštavati u različitim ministarstvima (npr. MP i MFRT). Trenutno ne postoji koordinacija ili povezanost između ovih sistema za upravljanje podacima, čak ni među MFRT sistemima za upravljanje podacima. Osim toga, skloništa za žrtve nasilja u porodici ne mogu koristiti DVMIS za generisanje izveštaja o svom vlastitom skloništu. Skloništa protiv nasilja u porodici su takođe prijavila situacije u kojima deca dolaze, a njihova rođenja nisu evidentirana. U tim slučajevima, skloništu su potrebne dodatne usluge podrške kako bi se osiguralo da je rođenje deteta pravilno registrovano i da im se dodeli nacionalni identifikacioni broj.

Da bi se poboljšao DVMIS, podaci moraju biti dostupni na regionalnom i nacionalnom nivou kako bi pružaoci usluga u svakom od regiona imali pristup preciznijim podacima. Ovo uključuje broj osoba koje su preživle nasilje u porodici i njihove dece koja imaju pristup uslugama zaštite i podrške, i vrste usluga koje su im potrebne i kojima mogu pristupiti. Pružaoci usluga mogu mnogo naučiti od DVMIS-a, uključujući identifikaciju ko šta radi sa žrtvama nasilja u porodici i njihovom decom na regionalnom nivou. Voditelji slučajeva takođe mogu pratiti slučajeve i identifikovati kada pružaoci usluga ne uspevaju pravilno upravljati žrtvama nasilja u porodici, posebno na regionalnom nivou.

Poboljšanja u DVMIS-u mogu napraviti značajnu razliku za skloništa protiv nasilja u porodici i živote onih koji im pristupe. Konsultacije sa jednim skloništem za nasilje u porodici otkrile su da naponi za poboljšanje prikupljanja podataka moraju uključiti jačanje ljudskih kapaciteta i adekvatnih resursa za upravljanje DVMIS-om i podršku žrtvama nasilja u porodici i njihovoj deci. Ovo zahteva odgovarajuću obuku za pružaocce usluga na prvim linijama i agencije za socijalne usluge za tačan unos podataka i informacija u DVMIS. To takođe zahteva ljudske resurse sa veštinama za praćenje DVMIS podataka kako bi se osigurala njihova tačnost, relevantnost i pravovremenost.

ZAKLJUČCI

Nalazi iz ovog pregleda administrativnih podataka i dece sa smetnjama u razvoju i pitanja vezanih za zaštitu dece otkrili su da su podaci fragmentisani u kosovskim ministarstvima i sektorima i unutar njih. Podaci imaju tendenciju da se delimično prećutkuju zato što su vladine institucije razvile sisteme upravljanja nezavisno jedna od druge. Međutim, utvrđeno je da kanali za razmenu podataka ne rade u svim ministarstvima i sektorima, ograničavajući mogućnost obrazovnih, socijalnih i porodičnih usluga da pruže integrisane i koordinirane usluge koje su potrebne deci sa smetnjama u razvoju i kojima je potrebna zaštita. Mogućnost praćenja slučajeva i zločina protiv dece sa smetnjama u razvoju i dece kojoj je potrebna zaštita je takođe ograničena.

Brojni faktori utiču na relevantnost, tačnost i pravovremenost kosovskih administrativnih podataka u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece. Protok podataka je izazov u većini ministarstava/agencija jer imaju tendenciju da imaju dvostruke sisteme upravljanja podacima koji uključuju sisteme za vođenje evidencije na papiru (npr. registre, knjige i dosijee predmeta) i kompjuterske sisteme upravljanja podacima koji prikupljaju ograničene i agregirane informacije. Prenos podataka sa papirnog na kompjuterski baziran sistem za upravljanje podacima je dugotrajan i zamoran, a često se obavlja ručno, što doprinosi visokim marginama greške i značajnim prazninama u podacima. Jačanje sistema za upravljanje podacima i prikupljanje boljih podataka u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece često rezultira novim modulima ili dodacima postojećim sistemima za upravljanje podacima. Međutim, ovo je izazvalo dalju fragmentaciju sistema za upravljanje podacima. Ublažavanje ovoga bi zahtevalo sveobuhvatnije sisteme upravljanja podacima koji u potpunosti integrišu dodatne mere i polja podataka.

EMIS je, na primer, jedan od glavnih izvora podataka o deci sa smetnjama u razvoju, ali ne uspeva precizno prikupiti relevantne podatke u obrazovnim okruženjima, uključujući redovne škole, specijalne škole i resursne centre. Pitanja koja utiču na potpuno integrisane podatke uključuju:

- Ograničeno razumevanje od strane vaspitača koji su odgovorni za unos podataka u EMIS u vezi sa definicijama i kategorizacijama invaliditeta za decu. To dovodi do netačnog izveštavanja o deci sa smetnjama u razvoju i vrstama invaliditeta.
- Problemi u EMIS-u koji se odnose na način na koji se invalidnosti prijavljuju i neslaganja između „jednog tipa invaliditeta“ ili „višestrukih invaliditeta“ bez jasnog razumevanja višestrukih invaliditeta.
- Nepostojanje polja za potvrdu da li je invaliditet verifikovan/overen od strane timova za evaluaciju ili nadležnih organa.
- Nepostojanje polja za izveštavanje o vrsti specijalnog smeštaja i usluga koje se pružaju deci sa smetnjama u razvoju u obrazovnim ustanovama.
- Specijalne škole i resursni centri za decu sa smetnjama u razvoju koji koriste „knjige protokola“ i isti EMIS sistem kao i redovne škole, a obe ne uspevaju prikupiti relevantne podatke o deci sa smetnjama u razvoju.

Uopšteno, podaci su dobri onoliko koliko su korišćene metodologije prikupljanja, unosa i validacije.

Napori da se digitalizuju sistemi za upravljanje podacima bili su spori i izazovni, o čemu svedoče napori da se razviju SWIS, IPSS i CMIS. Upravljanje podacima je dodatno komplikovano kada oni koji su odgovorni za unos informacija u kompjuterizovane sisteme za upravljanje podacima imaju problema sa internet konekcijom. Ovaj problem je bio posebno očigledan u školama koje moraju da unose podatke o učenicima u EMIS. Osim toga, nedostatak uputstava, obuke i priručnika koji su dostupni osoblju da pravilno unose podatke i informacije u sisteme upravljanja podacima u svim ministarstvima/agencijama i sektorima dovodi do povećanog rizika od grešaka i nedostataka u podacima.

Kompilacija i validacija podataka predstavljaju izazov u ministarstvima/agencijama, delimično zato što im nedostaje osoblje sa stručnošću u sistemima upravljanja administrativnim podacima. Iz ovog pregleda nije bilo jasno kako i da li ministarstva/agencije koje prikupljaju takve podatke potvrđuju administrativne podatke. Osim toga, sa malo osoblja sa veštinama analize podataka, ministarstva/agencije nisu u stanju da prate i evaluiraju svoje vlastite sisteme upravljanja administrativnim podacima, uključujući i procenu da li su podaci u takvim sistemima relevantni, tačni i pravovremeni (vidi Uokvireni deo teksta 3). Takođe je teško analizirati podatke na načine koji su značajni za politiku i donošenje odluka koje bi mogle pozitivno uticati na decu sa smetnjama u razvoju i pitanja vezana za zaštitu dece.

Prečesto je analiza podataka ograničena na neobrađene brojeve, ukupne iznose i procenete (u nekim slučajevima izračunate ručno) sa razvrstavanjem ograničenim na pol, starost, etničku pripadnost i region i/ili opštinu. Međutim, postoji ograničena analiza i razumevanje odnosa između varijabli (npr. pol i starost deteta, vrsta invaliditeta i pristup obrazovanju i uslugama).

Nije bilo jasno kako ministarstva ili pružaoci usluga koriste administrativne podatke za praćenje obrazaca i trendova u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju ili pitanjima vezanim za zaštitu dece. Takođe nije bilo jasno kako se administrativni podaci koriste na nacionalnom i opštinskom nivou za planiranje ili donošenje odluka, formulisanje politike, razvoj programiranja i intervencija, i budžetiranje i raspodelu resursa.

Tokom protekle decenije, donatori i kosovska ministarstva su izvršili značajna ulaganja u digitalizaciju i jačanje sistema administrativnih podataka. Međutim, prelazak sa sistema za vođenje evidencije na papiru na sisteme za upravljanje digitalnim podacima je bio spor. Iako postoji veliki potencijal za jačanje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece, kosovske institucije moraju učiniti sve što mogu da odgovore na ove hitne izazove i posvete se ovim preko potrebnim promenama.

3. Praćenje i evaluacija sistema administrativnih podataka

Kako bi se osiguralo da su kvalitetni podaci o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece lako dostupni, sistemi moraju biti tačni, pouzdani i blagovremeni.

Izrada plana za redovno praćenje i evaluaciju upotrebe i funkcionisanja sistema administrativnih podataka je kritičan zadatak Međuagencijske tehničke radne grupe.

Ključna pitanja na koja treba odgovoriti uključuju, ali nisu ograničena na:

- Šta će se pratiti i evaluirati?
- Kako će se sprovesti praćenje i evaluacija?
- Koliko često?
- Ko će sprovesti praćenje i evaluaciju?
- Kako će rezultati evaluacije biti deljeni?
- Kako će se postupati i adresirati rezultati evaluacije i preporuke?

PREPORUKE

Sledeće preporuke su zasnovane na nalazima i zaključcima predstavljenim u ovom izveštaju i diskusijama sa Kancelarijom UNICEF-a na Kosovu i Referentnom grupom. Preporuke su takođe zasnovane na dobrim praksama identifikovanim u pregledima i procenama sistema administrativnih podataka iz drugih zemalja, i praktičnim i strateškim smernicama koje imaju za cilj jačanje administrativnih podataka o deci.¹⁹ Posebno su istaknute opšte preporuke koje se odnose na ministarstva/agencije i sektore, kao i posebne preporuke relevantne za određena ministarstva/agencije i sektore.

Ključne zainteresovane strane na Kosovu treba da zajednički pregledaju i daju prioritet preporukama i razgovaraju o tome kako se one odnose na njihova ministarstva/agencije. Ključne zainteresovane strane bi takođe trebale planirati načine ulaganja u jačanje sistema administrativnih podataka, uključujući njihovu sposobnost prikupljanja relevantnih, tačnih i pravovremenih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece. Jedan od neposrednih koraka je izrada **višegodišnjih akcionih planova** specifičnih za ministarstvo/agenciju **koji jačaju sisteme administrativnih podataka**, uključujući, ali ne ograničavajući se na prikupljanje podataka; Analiza podataka; vizualizacija, diseminacija i korišćenje podataka; i deljenje podataka.

Koordinacija za jačanje sistema administrativnih podataka

- 1. U okviru nadležnosti Saveta za prava deteta, ojačati koordinaciju oko podataka o deci, sa posebnim fokusom na decu sa smetnjama u razvoju i pitanja u vezi sa dečjom zaštitom.** Ovo će zahtevati međuinstitucionalni pristup i odgovor usmeren na jačanje koordinacije i razumevanja nacionalnih i regionalnih indikatora koji se odnose na decu i usklađivanje sa nacionalnim ciljevima i prioritetima u vezi sa pravima deteta. Pregled uputstava koje je dala Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu može pomoći u poboljšanju dostupnosti, kvaliteta i uporedivosti statistike o deci, kao što je unapredila Konferencija evropskih statističara. Objavljeno 2022. godine, *Statistika o deci: Pod lupom o deci izloženoj nasilju, u alternativnom zbrinjavanju i sa smetnjama u razvoju*²⁰ bavi se izvorima podataka, prazninama u podacima i izazovima vezanim za podatke o nasilju nad decom, decom u alternativnom zbrinjavanju i decom sa smetnjama u razvoju. Ovaj dokument pruža relevantne smernice i preporuke nacionalnim statističkim kancelarijama i predlaže dalji rad koji bi se mogao preduzeti na međunarodnom i nacionalnom nivou u cilju poboljšanja statistike dece i mladih.²¹ Tehnička radna grupa bi imala koristi od dodatnih obuka za izgradnju kapaciteta u vezi sa statistikom i decom. Osim toga, date su posebne odgovornosti i zadaci Međuresornoj komisiji za prava deteta i Savetu za prava deteta da razviju okvir nacionalne politike, da osiguraju međuresornu i međusektorsku koordinaciju za administrativnu podatke o deci, i daju smernice za prikupljanje, razmenu, analizu, širenje i korišćenje podataka. (Odmah)
- 2. Omogućiti radne grupe ili konsultacije sa direktorima resursnih centara i specijalnih škola za decu sa smetnjama u razvoju.** Identifikovati smislene i relevantne preporuke koje MONTI i MFRT mogu koristiti za jačanje sistema upravljanja administrativnim podacima o deci sa smetnjama u razvoju u resursnim centrima, specijalnim školama i redovnim školama. Povećati kapacitete MONTI-a, MFRT-a i resursnih centara, specijalnih škola i redovnih škola za prikupljanje smislenih i relevantnih administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju širom okruženja, uključujući škole i resursne centre (tj. podatke potrebne za izveštavanje o nacionalnim, regionalnim i globalnim indikatorima). (Odmah)
- 3. Podržati Ministarstvo zdravlja da razvije poseban modul u HMIS-u za zdravstvene radnike za praćenje razvoja u ranom detinjstvu, dokumentovanje zaostajanja u razvoju i smetnji dece, i upućivanje specijalistima za testiranje, dijagnozu, lečenje i ranu intervenciju.** Ovo bi osiguralo pristup korisnim alatima za praćenje i dokumentovanje napretka za svako dete. Takav modul takođe može podržati ranu identifikaciju zlostavljanja i zanemarivanja dece i pratiti upućivanje na službe za zaštitu dece, uključujući socijalne i porodične usluge. (Dugoročno)

¹⁹ Haarr, R.N. (2018). Praktični vodič za jačanje administrativnih podataka o nasilju nad decom. UNICEF;

²⁰ Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (2022). Statistika o deci: Pod lupom su deca izložena nasilju, u alternativnom zbrinjavanju i sa smetnjama u razvoju. UNECE: Ženeva, Švajcarska.

²¹ Ibid, 2022.

Razviti standard/smernice o administrativnim podacima

- 4. Revidirati i ojačati nacionalne standarde/smernice specifične za sektor za prikupljanje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i deci kojoj je potrebna zaštita.** Ovo bi imalo za cilj unapređenje nacionalnih standarda/smernica i osiguralo da se podaci o deci sa smetnjama u razvoju, deci kojoj je potrebna zaštita i deci u pokretu prikupljaju, evidentiraju, prikupljaju, analiziraju i distribuiraju od strane relevantnih institucija. Nacionalni standardi/smernice treba da budu usklađeni sa međunarodnim standardima/smernicama kako bi se dobili visokokvalitetni, pouzdani i međunarodno uporedivi podaci. Ove smernice se takođe mogu koristiti za praćenje napretka ka SDG-ima i informisanje o donošenju odluka i formulisanju politike. Ovo uključuje regionalne standarde/smernice koje je postavio UNICEF za izveštavanje o pokazateljima koji su deo baze podataka Transformativnog praćenja i poboljšane jednakosti (TransMonEE), koji se odnose na socijalna i ekonomska pitanja i koji su relevantni za situaciju i dobrobit dece, mladih i zene. Pregled preporuka ili smernica koje je dala EU Kosovo u vezi sa jačanjem administrativnih podataka, posebno podataka koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i zaštitu dece, takođe treba da se završi. Ovaj rad je deo šireg projekta koji UNICEF Kosovo ima sa EU Kosovo za podršku deci iz marginalizovanih zajednica. (Odmah)
- 5. Podržati relevantne kosovske institucije da razviju standarde/smernice za analizu i korišćenje administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, uključujući podatke o finansijskim rashodima, za praćenje obrazaca i trendova i donošenje odluka zasnovanih na dokazima.** Očekivani rezultat je da su relevantne kosovske institucije bolje u mogućnosti da koriste administrativne podatke o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, uključujući podatke o finansijskim rashodima (tj. rashodi koji se odnose na šeme invalidnosti, materijalnu podršku i pružanje socijalnih usluga) za praćenje obrazaca i trendova i donositi odluke zasnovane na dokazima za poboljšanje zaštite dece. (Srednjoročno)

Izgradnja kapaciteta za jačanje prikupljanja i analize podataka

- 6. Sprovesti izgradnju kapaciteta za sve pružaoce usluga na prvoj liniji iz relevantnih institucija kako bi se ojačalo prikupljanje administrativnih podataka o deci, posebno deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti.** Jačanje uloge Kosovske agencije za statistiku u pogledu koordinacije i izveštavanja o indikatorima u vezi sa decom je takođe ključno. Kao rezultat toga, pružaoци usluga na prvoj liniji u kosovskim institucijama će imati povećane kapacitete za koordinaciju i razumevanje zahteva za nacionalne indikatore koji se odnose na decu sa smetnjama u razvoju i dečiju zaštitu. Na primer, svi socijalni radnici i pružaoци usluga odgovorni za unos podataka u SWIS i IPSS će znati kako pravilno unositi podatke u ove sisteme i koristiti IPSS za upravljanje slučajevima. Oni će takođe razumeti važnost administrativnih podataka o deci, posebno deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti, za izveštavanje o nacionalnim, regionalnim i globalnim indikatorima. (Odmah)
- 7. Sprovesti izgradnju kapaciteta Kosovske agencije za statistiku o efikasnim i automatizovanim pristupima, i konsolidovati podatke relevantnih institucija i analizu relevantnih indikatora koji se odnose na decu.** Ovo će se u velikoj meri fokusirati na indikatore relevantne za decu sa smetnjama u razvoju, dečiju zaštitu i pravdu za decu, zajedno sa dobrim praksama za izveštavanje o podacima, uključujući vizualizaciju podataka, tumačenje i objavljivanje. Ovo će povećati kapacitet ASK-a za sprovođenje analize podataka; generisati statistiku za indikatore; poznavanje vizualizacije podataka, interpretacije i publikacija o deci sa smetnjama u razvoju, dečijoj zaštiti, pravosuđu za decu; i razumeju dobre prakse za izveštavanje o administrativnim podacima. (Odmah)

Izgradnja kapaciteta za jačanje korišćenja podataka

- 8. Ojačati izgradnju kapaciteta korisnika administrativnih podataka, uključujući donosiocе odluka i politike, kako bi se osiguralo da korisnici razumeju kako tačno tumačiti i koristiti administrativne podatke o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti.** Očekivani rezultat je da korisnici administrativnih podataka imaju poboljšano znanje i veštine za donošenje odluka zasnovanih na dokazima za programe, politike i raspodelu resursa. (Srednjoročno)

Razviti minimalne skupove podataka i razvrstavanje

9. **Osigurati da su SWIS podaci raščlanjeni prema starosti deteta u godinama (ne zasnovani samo na datumu rođenja i godini) i da se finansijski izdaci koji se odnose na materijalnu podršku i socijalne usluge koje se pružaju deci od 0 do 17 godina mogu lako izdvojiti i analizirati.** Očekivani rezultat je da MFRT bude u mogućnosti da koristi podatke SWIS-a da izvrši odgovarajući pregled i analizu troškova socijalnog sektora koji se odnose na materijalnu podršku (npr. šeme plaćanja za decu sa smetnjama u razvoju i novčani transferi za druge vrste materijalne podrške). Ovo bi takođe omogućilo da se analiziraju i revidiraju prethodni tipovi socijalnih usluga za decu od 0 do 17 godina i rashodi socijalnog sektora za decu, sa posebnim fokusom na izdatke za decu sa smetnjama u razvoju i decu kojoj je potrebna zaštita. (Odmah)
10. **Pregledati i poboljšati DVMIS prikupljanje administrativnih podataka o deci žrtvama i/ili svedocima nasilja u porodici.** Razumeti ko prima usluge zaštite i podrške, uključujući sklonište, kako bi se osiguralo da su podaci raščlanjeni u skladu sa minimalnim skupom podataka (vidi Uokvireni deo teksta 4). Ovo bi pomoglo da se poboljša razvrstavanje podataka u vezi sa decom koja su žrtve i/ili svedoci nasilja u porodici i osiguralo im se usluge zaštite i podrške, uključujući sklonište. Takođe bi moglo značajno poboljšati analizu podataka i izveštavanje o zločinima nad decom i decom žrtvama nasilja u porodici. Dodatni ishod je osigurati da podaci budu razvrstani na načine koji su smisleni i relevantni za ključne zainteresovane strane i korisnike podataka i da se podaci mogu lako izdvojiti i analizirati iz DVMIS-a. (Odmah)

4. Minimalni skup podataka o nasilju u porodici nad decom

↘ Vrsta nasilja	↘ Odnos žrtve i počinioca
↘ Povrede uzrokovane nasiljem	↘ Registracija (npr. datum kada je nasilje registrovano, registrovanje entiteta/lice i njihovog sektora)
↘ Vrsta oružja	↘ Geografska referenca (npr. gde se nasilje dogodilo)
↘ Datum kada se dogodilo prijavljeno nasilje	↘ Lokacija događaja (npr. kuća, škola, posao, javni prostor)
↘ Informacije o detetu žrtvi (npr. pol, godine, prebivalište)	↘ Usluge koje se pružaju detetu
↘ Informacije o počiniocu (npr. pol i starosna grupa prema prijavi deteta; da li policija ili sklonište imaju kontakt sa počiniocem; stvarna starost i pol počinioca)	

11. **Revidirati i ojačati CMIS kako bi se osiguralo postojanje minimalnog skupa podataka o zločinima nad decom i razviti modul u CMIS-u za prikupljanje podataka o deci žrtvama nasilja/zločina koja dobijaju pravno zastupanje i/ili psihološku podršku u sudskim postupcima.** To bi rezultiralo lako dostupnim podacima o deci žrtvama i zločinima nad decom koji se mogu izvući i analizirati iz CMIS-a (vidi Uokvireni deo teksta 5). Takođe bi sudovima pružio modul za dokumentovanje i prikupljanje podataka o deci žrtvama nasilja/zločina koja primaju podršku u krivičnim, građanskim i upravnim pravnim/sudskim postupcima prema polu, starosti i vrsti viktimizacije. (Dugoročno)
- 12.

Uokvireni deo teksta5. Minimalni skup podataka o zločinima protiv dece

- Klasifikacije zločina protiv dece
- Povrede uzrokovane nasiljem
- Vrsta oružja
- Datum kada se dogodilo prijavljeno nasilje
- Informacije o detetu žrtvi (npr. pol, godine, prebivalište)
- Informacije o počiniocu (npr. pol i starosna grupa prema prijavi deteta; ako policija ima kontakt sa počiniocem; stvarna starost i pol počinitelja).
- Odnos žrtve i počinioca
- Registracija (npr. datum kada je nasilje registrovano, registrovanje entiteta/lice i njihovog sektora)
- Geografska referenca (npr. gde se nasilje dogodilo)
- Lokacija događaja (npr. dom, škola, posao, javni prostor)

Razviti standardne operativne procedure za deljenje podataka

13. **Međuinstitucionalna tehnička radna grupa za podatke o deci treba da razvije standardne operativne procedure koje jasno navode korake za zahteve za podacima i razmenu podataka (između ASK-a i relevantnih institucija), kao i vremenske okvire za izveštavanje i širenje podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečjoj zaštiti.** Relevantne kosovske institucije će takođe imati jasne SOP-ove o razmeni podataka sa ASK-om kako bi se osiguralo da ASK može da koristi podatke za izveštavanje o indikatorima koji se odnose na decu. (Odmah)

Ojačati relevantnost, tačnost i pravovremenost podataka

14. **Razviti procese za praćenje, procenu i poboljšanje relevantnosti, tačnosti i blagovremenosti administrativnih podataka o deci sa smetnjama u razvoju i dečijoj zaštiti u relevantnim kosovskim institucijama.** Napori da se proizvedu kvalitetne statistike u vezi sa decom sa smetnjama u razvoju i pitanjima vezanim za zaštitu dece zahtevaju posvećenost, angažman i aktivnu podršku međunarodnih organizacija, globalnih finansijskih partnera, nacionalnih statističkih agencija, kosovskih ministarstava/agencija i pružalaca usluga OCD, između ostalih.²²Ovo može biti u skladu sa najboljom praksom za proizvodnju kvalitetne statistike, uključujući Kodeks prakse evropske statistike, koji je prvi put usvojio Komitet evropskog statističkog sistema 2005. godine. Revizija ovog Kodeksa prakse iz 2017. sastoji se od 16 ključnih principa koji usmeravaju proizvodnju i diseminaciju zvanične evropske statistike i obezbeđuje standardno institucionalno okruženje u kojem deluju nacionalne i evropske statističke vlasti.²³16 principa uključuje pet principa koji se odnose na statističke rezultate – relevantnost, tačnost i pouzdanost; blagovremenost i tačnost; koherentnost i uporedivost; i dostupnost i jasnoća.²⁴

Evropski statistički sistem je 2019. godine takođe uveo poboljšanu i revidiranu verziju Okvira za osiguranje kvaliteta (QAF), koji pruža komplementarne smernice za primenu Kodeksa prakse evropske statistike.²⁵QAF predstavlja kolekciju metoda, alata i dobrih praksi koje se predlažu za korišćenje od strane statističkih vlasti kako bi se poboljšala primena indikatora ispitivanjem institucionalnog okruženja, statističkih procesa i rezultata.²⁶I Kodeks prakse evropske statistike i QAF služe kao modeli za organizacije da razviju sopstvene alate, uključujući okvire za procenu, i da postave standarde za poboljšanje statističkih sistema i statističke proizvodnje.

Statistička komisija Ujedinjenih nacija je 2019. godine usvojila Priručnik za zvaničnu statistiku o nacionalnim okvirima za osiguranje kvaliteta Ujedinjenih nacija (UN NQAF) i njegove preporuke. Priručnik se nadograđuje i zamenjuje opštiji obrazac UN NQAF i smernice koje su usvojene 2012. Tačnije, priručnik pruža preporuke i smernice u vezi sa osiguranjem

22 Faktor kvaliteta: Jačanje nacionalnih podataka za praćenje održivog razvoja Cilj 4 (2017). UNESCO institut za statistiku: Montreal, Kvebek, Kanada, str. 25.

23 Kodeks prakse evropske statistike: Za nacionalna statistička tela i Eurostat (statističko telo EU). Usvojio Komitet evropskog statističkog sistema, 18. novembra 2017. EUROSTAT. Preuzeto 4. decembra 2022. sa: [TheEuropeanStatisticsCodeofPractice | Insee](#)

24 Kodeks prakse evropske statistike: Za nacionalna statistička tela i Eurostat (statističko telo EU). Usvojio Komitet evropskog statističkog sistema, 18. novembra 2017. Evropski statistički sistem. Preuzeto 4. decembra 2022. sa: [TheEuropeanStatisticsCodeofPractice | Insee](#)

25 Okvir za osiguranje kvaliteta Evropskog statističkog sistema (verzija 2.0). Evropski statistički sistem, 2019. Preuzeto 4. decembra 2022. sa: [ESS-QAF-V2.0-final.pdf \(europa.eu\)](#)

26 Ibid, 2019.

kvaliteta u globalnom kontekstu²⁷ za korišćenje od strane zemalja, a okvir za osiguranje kvaliteta statistike (UN SQAF) za korišćenje od strane agencija Ujedinjenih nacija koje proizvode statistiku.²⁸

Očekivani rezultat je da relevantne kosovske institucije preduzmu korake kako bi osigurale da podaci o deci sa smetnjama u razvoju i deci kojoj je potrebna zaštita, uključujući i one koji koriste socijalne i porodične usluge, budu relevantni, tačni i blagovremeni (vidi Uokvireni deo teksta 6), kao i koherentni, uporedivi i dostupni. (Srednjoročno)

6. Relevantnost, tačnost i pravovremenost podataka	
Relevantnost podataka	➤ Relevantnost sadržaja i stavki podataka
	➤ Relevantnost razvrstavanja podataka
	➤ Analiza podataka predstavljena na relevantan/smisleni način
	➤ Sposobnost korišćenja prikupljenih podataka za donošenje odluka i raspodelu resursa
	➤ Sposobnost korišćenja prikupljenih podataka za razvoj programa i politika
Tačnost podataka	➤ Procenat vrednosti koje nedostaju za svako polje podataka
	➤ Procenat grešaka u podacima zbog grešaka u unosu ili kodiranju
	➤ Polja podataka se najčešće pogrešno tumače ili sa greškama kodiranja
	➤ Poznati problemi sa podbrojavanjem ili prekoračenjem
	➤ Koraci koji su preduzeti za minimiziranje grešaka u unosu/obradi podataka
Pravovremenost podataka	➤ Vremenski period za dostupne podatke
	➤ Proteklo vreme između incidenta i dostupnosti podataka
	➤ Sredstva za prenos podataka
	➤ Koliko često se podaci prikupljaju i dostupni su za analizu
	➤ Koliko često se analizirani podaci stavljaju na raspolaganje za pregled i donošenje odluka

27 Priručnik o nacionalnim okvirima za osiguranje kvaliteta Ujedinjenih nacija za zvaničnu statistiku: Uključujući preporuke, okvir i smernice za primenu. Odeljenje Ujedinjenih nacija za ekonomska i socijalna pitanja, Odsek za statistiku, 2019. Preuzeto 4. decembra 2022. sa: [1902216-UNNQAManual-WEB.pdf](https://www.un.org/en/development/desa/policy/unesco/statistics/1902216-UNNQAManual-WEB.pdf)

28 UNESCO Institut za statistiku, 2017, str. 25.

ANEKSA: DECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INDIKATORI ZAŠTITE DECE

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
	1	Deca bez roditeljskog staranja							
N	1.1	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja
N	1.2	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima	Procenat dece sa starateljima
	2	Deca u alternativnom zbrinjavanju							
N	2.1	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju	Broj dece (0-17 godina) bez roditeljskog staranja u alternativnom zbrinjavanju
T	2.2	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine (na 100.000)
	3	Deca u rezidencijalnom zbrinjavanju							
N	3.1	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja	Procenat dece u ustanovama rezidencijalnog smeštaja
T	3.2	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju na kraju godine (na 1.000)

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
T	3.9	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom rezidencijalnom smeštaju u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine
4 Deca u porodičnom zbrinjavanju									
N	4.1	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama	Procenat dece (uzrasta od 0 do 17 godina) smeštene na hraniteljstvo u porodici u rodbinskim vezama
N	4.2	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice	Procenat dece (uzrasta 0-17) u hraniteljstvu izvan biološke porodice
T	4.3	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)	Stopa dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100.000)
T	4.4	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)	Udeo dece (od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine (na 100,00)
T	4.5	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnom srodstvu, u ukupnom broju dece u formalnoj porodičnoj nezi na kraju godine

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
T	4.19	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) u formalnoj porodičnoj nezi u ukupnom broju dece u formalnom alternativnom zbrinjavanju na kraju godine
N	4.20	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica	Broj hraniteljskih porodica
5	Usvajanje dece								
N	5.1	Bruto stopa usvojenja dece tokom godine	Ne	Za brojioca: Administrativni podaci iz centralne baze podataka Odeljenja za socijalnu zaštitu, MFRT Za imenioca: Podaci o stanovništvu zasnovani na godišnjim procenama stanovništva koje je izradila Agencija za statistiku Kosova		Administrativni podaci iz centralne baze podataka u Odeljenju za socijalnu zaštitu, MFRT: Broj usvojenja (tokom godine)	Podaci o stanovništvu zasnovani na godišnjim procenama stanovništva koje je izradio ASK: Broj stanovništva ispod 18 godina (0-17) u dotičnoj godini	Koristeći administrativne podatke brojioca i imenioca, ASK može obračunati indikatora	ASK
N	5.2	Broj usvojene dece (od 0 do 17 godina) godišnje	Da	Administrativni podaci prikupljeni od strane MFRT-a, koje je prijavio ASK u „Statistici socijalne zaštite, jun 2022.“	Opština				MFRT
T	5.3	Stopa usvojenja dece (0-17 godina) tokom godine, prema vrsti formalnog usvojenja (na 100.000)	Ne	Administrativni podaci koje prikuplja MFRT; Broj usvojene dece tokom godine		Administrativni podaci iz centralne baze podataka u Odeljenju za socijalnu zaštitu, MFRT: Broj usvojenja (tokom godine) (razvrstano prema vrsti usvojenja)	Podaci o stanovništvu zasnovani na godišnjim procenama stanovništva koje je izradio ASK: Broj stanovništva ispod 18 godina (0-17) u odgovarajućoj godini, na 100.000	Koristeći administrativne podatke brojioca i imenioca, ASK može obračunati indikatora	MFRT
T	5.4	Udeo dece (uzrasta od 0 do 17 godina) sa smetnjama u razvoju koja su formalno usvojena tokom godine	Ne	Administrativni podaci koje prikuplja MFRT; Broj usvojene dece tokom godine (razvrstano prema invaliditetu)		Administrativni podaci iz centralne baze podataka u Odeljenju za socijalnu zaštitu, MFRT: Broj usvojenja (tokom godine) (razvrstano prema invaliditetu)	Administrativni podaci iz centralne baze podataka u Odeljenju za socijalnu zaštitu, MFRT: Broj usvojenja (tokom godine) (razvrstano prema invaliditetu)	Koristeći administrativne podatke brojioca i imenioca, MFRT može obračunati i prijaviti indikatora	MFRT

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
6 Nasilje i eksploatacija dece									
N	6.1	Broj slučajeva dece koja su doživela nasilje i koja su prijavljena	Ne	Policija Kosova: svi prijavljeni i prosledeni slučajevi Ministarstvo rada i socijalne zaštite: prijavljeni slučajevi Ministarstvo zdravlja: slučajevi koji se rešavaju i prijavljuju na nivou zdravstvenih službi Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije: slučajevi koji se rešavaju i zatvaraju na nivou škole				Koristeći administrativne podatke, ASK može obračunati indikatora	Policija Kosova, MP
T	6.2	Broj dece žrtava nasilja registrovanih od strane organa za decu/socijalnu zaštitu tokom godine	Ne						MFRT
T	6.3	Broj dece žrtava nasilja registrovanih od strane sistema zdravstvene zaštite tokom godine	Ne						MZ
T	6.4	Broj dece žrtava nasilja registrovanih od strane obrazovnih vlasti tokom godine	Ne						MONTI
N	6.5	Procenat dece (uzrasta od 1 do 17 godina) koja su doživela bilo koji oblik fizičkog i/ili psihičkog nasilja od strane staratelja u proteklom mesecu	Ne	Istraživanja domaćinstava, kao što su MICS i DHSK, sa posebnim modulom o disciplinovanju dece		Broj dece uzrasta od 1 do 17 godina koja su doživela bilo koji oblik fizičkog kažnjavanja ili psihičkog nasilja (agresiju) u poslednjih mesec dana	Broj intervjuisane dece (populacija) uzrasta od 1 do 17 godina	Koristeći administrativne podatke, ASK može obračunati indikatora	Policija Kosova, MP
N	6.6	Broj dece (uzrasta od 5 do 17 godina) identifikovane kao uključene u teške i opasne poslove	Ne						Policija Kosova, MUP

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
N	6.7	Broj dece žrtve trgovine ljudima koju su evidentirali nadležni organi	Ne	<p>Policija Kosova/Odeljenje za trgovinu ljudima: svi prijavljeni i prosledeni slučajevi</p> <p>Državno tužilaštvo/Kancelarija za zastupanje i pomoć žrtvama: obrađeni predmeti</p> <p>Ministarstvo rada i socijalne zaštite/Skloništa (državno sklonište i licencirani NVO-ovi): slučajevi zaštićenih osoba</p> <p>Ministarstvo zdravlja: slučajevi koji su obrađeni i prijavljeni na nivou zdravstvenih službi</p>					Policija Kosova, MUP
N	6.8	Broj ubijenih žrtava mlađih od 18 godina na 100.000 stanovnika	Ne	Sudski savet		Izvor podataka Sudski savet: Ukupan broj ubijenih žrtava mlađih od 18 godina, u skladu sa članom 173. Krivičnog zakonika, registrovan u datoj godini		Koristeći administrativne podatke za brojilaca i imenilaca, ASK može da obračuna indikatora	Policija Kosova
7 Pristup pravdi									
T	7.1	Stopa dece žrtava zločina registrovanih od strane policije tokom godine (na 100.000)	Ne						Policija Kosova
T	7.2	Stopa dece svedoka zločina registrovanih od strane policije tokom godine (na 100.000)	Ne						Policija Kosova
8 Deca sa smetnjama u razvoju i socijalna zaštita									
N	8.1	Broj dece sa smetnjama u razvoju koja su korisnici programa invalidnosti	Da	Administrativni podaci prikupljeni od strane MFR T-a, koje je prijavio ASK u „Statistiki socijalne zaštite, jun 2022.“	Pol Opština				MFR T
T	8.2	Broj dece (od 0 do 17 godina) koja primaju novčanu invalidninu na kraju godine	Ne						MFR T

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
T	8.3	Broj dece (od 0 do 4 godine) koja primaju novčanu invalidninu na kraju godine	Ne						MFRT
T	8.4	Broj dece (od 5 do 9 godina) koja primaju invalidninu na kraju godine	Ne						MFRT
T	8.5	Broj dece (od 10 do 15 godina) koja primaju invalidninu na kraju godine	Ne						MFRT
T	8.6	Broj dece (od 16 do 17 godina) koja primaju novčanu invalidninu na kraju godine	Ne						MFRT
T	8.7	Troškovi na naknade za slučajeve koje se daju direktno deci sa smetnjama u razvoju (miliona u lokalnoj valuti)	Ne						MFRT
9		Deca sa smetnjama u razvoju							
T	9.1	Udeo novoprijavljene dece sa smetnjama u razvoju tokom godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.2	Broj prijavljene dece uzrasta od 0 do 17 godina sa smetnjama u razvoju na kraju godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.3	Broj prijavljene dece uzrasta od 0 do 4 godine sa smetnjama u razvoju na kraju godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.4	Broj prijavljene dece uzrasta od 5 do 9 godina sa smetnjama u razvoju na kraju godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.5	Broj prijavljene dece uzrasta od 10 do 15 godina sa smetnjama u razvoju na kraju godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.6	Broj prijavljene dece uzrasta od 16 do 17 godina sa smetnjama u razvoju na kraju godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.7	Broj novoprijavljene dece uzrasta od 0 do 17 godina sa smetnjama u razvoju u toku godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.8	Broj novoprijavljene dece uzrasta od 0 do 4 godine sa smetnjama u razvoju u toku godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.9	Broj novoprijavljene dece uzrasta od 5 do 9 godina sa smetnjama u razvoju u toku godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT

Vrsta	Broj	Indikator	Redovno izveštavanje kosovske institucije	Primarni izvor podataka	Postojeće razvrstavanje	Brojilac	Imenilac	Predlog za izračunavanje indikatora	Institucija odgovorna za izračunavanje ovog indikatora
T	9.10	Broj novoprijavljene dece uzrasta od 10 od 15 godina sa smetnjama u razvoju u toku godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
T	9.11	Broj novoprijavljene dece uzrasta od 16 od 17 godina sa smetnjama u razvoju u toku godine	Ne						Agencija za civilnu registraciju, MFRT
	10	Deca sa smetnjama u razvoju i obrazovanje							
N	10.1	Udeo dece sa smetnjama u razvoju u obrazovanju	Ne						MONTI
T	10.2	Broj dece sa smetnjama u razvoju u obrazovanju, prema polu i vrsti škole	Da	Administrativni podaci prikupljeni i generisani od strane MONTI-a i ASK-a „Statistika obrazovanja na Kosovu, 2021/2022“	Pol Opština Vrsta invaliditeta Etnička pripadnost Razred			Koristeći administrativne podatke, MONTI može obračunati i prijaviti indikatora	MONTI
T	10.3	Broj dece sa smetnjama u razvoju u obrazovanju prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (ISCED).	Ne	Administrativni podaci prikupljeni i generisani od strane MONTI-a i ASK-a „Statistika obrazovanja na Kosovu, 2021/2022“				Koristeći administrativne podatke, MONTI može obračunati i prijaviti indikatora	MONTI

N = Nacionalni indikator

T = TransMonEE indikator

n/p = Nije primenljivo

ANEKS B: INSTRUMENT ZA PREGLED ADMINISTRATIVNIH PODATAKA O DECI SA INVALIDITETOM I ZAŠTITI DETETA

Nacionalni pravni i politički okvir o prikupljanju podataka za zaštitu deteta

1. Da li postoji nacionalni Akcioni plan o zaštiti deteta i/ili pravima deteta? Koja su ministarstva/institucije, prema nacionalnom akcionom planu, odgovorna za prevenciju i odgovor na pitanja zaštite deteta?
2. Da li postoji nacionalni pravni/politički okvir koji nalaže prikupljanje administrativnih podataka o zaštiti deteta od strane/između ministarstava/institucija?
3. Da li nacionalni pravni ili politički okvir definiše standarde/protokole za upravljanje podacima, osiguranje kvaliteta i razmenu podataka o pitanjima zaštite deteta i deci kojoj je potrebna zaštita?
4. Da li su izrađeni nacionalni indikatori koji se odnose na zaštitu deteta?
5. Da li na nacionalnom nivou postoji institucija/tehnička radna grupa odgovorna za praćenje kvaliteta administrativnih podataka u vezi sa zaštitom deteta?
6. Da li na nacionalnom nivou postoji namenski budžet za praćenje i evaluaciju administrativnih podataka u vezi sa zaštitom deteta?
7. Da li postoje nacionalni standardi/protokoli za prikupljanje administrativnih podataka u vezi sa zaštitom deteta u različitim sektorima? Koja ministarstva/institucije imaju mandat da prikupljaju administrativne podatke o pitanjima zaštite deteta?
8. Da li postoje međuinstitucionalni sporazumi/protokoli koji olakšavaju razmenu administrativnih podataka o zaštiti deteta između sektora i ministarstava/institucija?
9. Na nacionalnom nivou, da li institucije odgovorne za upravljanje podacima imaju adekvatne ljudske, tehničke i finansijske resurse i kapacitete za prikupljanje i analizu administrativnih podataka o zaštiti deteta iz svih sektora i ministarstava/institucija?
10. Da li postoji kapacitet na nacionalnom nivou za objavljivanje godišnjih izveštaja o zaštiti dece, uključujući nasilje, zlostavljanje i eksploataciju dece, na osnovu administrativnih podataka iz različitih sektora i ministarstava/institucija?
11. Da li se objavljuju godišnji nacionalni izveštaji o zaštiti deteta koristeći administrativne podatke iz svih sektora i ministarstava/institucija?

Nacionalni pravni i politički okvir za prikupljanje podataka o deci sa invaliditetom

12. Da li postoji zakon/propis koji jasno definiše šta je osoba sa invaliditetom i utvrđuje uslove za identifikaciju i kategorizaciju invaliditeta u svrhu ispunjavanja uslova za pružanje usluga invalidnosti?
13. Da li postoji zakon/propis koji zahteva uključivanje osoba sa invaliditetom?
14. Da li postoji zakon/propis koji osigurava da se osobama sa invaliditetom, uključujući decu sa invaliditetom, obezbeđuju prava, uključujući i novčane transfere?
15. Da li postoji nacionalni akcioni plan o pravima osoba sa invaliditetom koji uključuje decu sa invaliditetom? Prema nacionalnom akcionom planu, koja su ministarstva/institucije nadležna za pružanje usluga deci sa invaliditetom?
16. Da li postoji nacionalni pravni/politički okvir koji nalaže prikupljanje administrativnih podataka o deci sa invaliditetom od strane relevantnih ministarstava/institucija?
17. Da li nacionalni pravni/politički okvir definiše standarde/protokole za upravljanje podacima, osiguranje kvaliteta i razmenu podataka o osobama sa invaliditetom, uključujući decu sa invaliditetom?
18. Da li su izrađeni nacionalni indikatori koji se odnose na decu sa invaliditetom?
19. Da li na nacionalnom nivou postoji institucija/tehnička radna grupa koja je odgovorna za praćenje kvaliteta administrativnih podataka o deci sa invaliditetom ili osobama sa invaliditetom, uključujući decu?
20. Da li na nacionalnom nivou postoji namenski budžet za praćenje i evaluaciju administrativnih podataka o deci sa invaliditetom ili osobama sa invaliditetom, uključujući decu?
21. Da li postoji kapacitet na nacionalnom nivou za objavljivanje godišnjih izveštaja o deci sa invaliditetom?

Sektor obrazovanja

Zaštita deteta u obrazovanju

22. Da li su škole obavezne/zakonski obavezne da registruju osumnjičene/identifikovane probleme u vezi sa zaštitom dece, uključujući nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje dece u kući/porodici i školsko nasilje ili maltretiranje?
23. Da li MONTI ima standardne formulare koje sve škole moraju koristiti za registraciju incidenata zaštite dece koje je utvrdila škola?
24. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije, a koje zahtevaju smernice/protokoli ili škola?
25. Koji je primarni oblik u kojem škole i ministarstva evidentiraju informacije/podatke o pitanjima zaštite dece?
26. Koliko često škole agregiraju administrativne podatke o pitanjima vezanim za zaštitu dece i dele ih sa regionalnim i nacionalnim nivoima MONTI-a?
27. DA LI MONTI ima kapacitet i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o pitanjima vezanim za zaštitu dece u školama? Koji su nedostaci?
28. Koliko često MONTI distribuira administrativne podatke o pitanjima vezanim za zaštitu dece u školama?
29. Kojim ministarstvima/institucijama MONTI distribuira administrativne podatke o pitanjima vezanim za zaštitu dece u školama?
30. Na koji način MONTI koristi administrativne podatke o pitanjima vezanim za zaštitu dece u školama za bilo koju od sledećih svrha?

Deca sa invaliditetom u školama

31. Da li su škole obavezne/zakonski obavezne da registruju broj dece sa invaliditetom upisane u predškolske ustanove, osnovnu školu i niže i više srednje škole?
32. Da li su škole obavezne/zakonski obavezne da registruju/evidentiraju različite vrste invaliditeta dece koja su upisana u predškolske ustanove, osnovnu školu i niže i više srednje škole?
33. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju o različitim vrstama invaliditeta? Koje su kategorizacije invaliditeta u sistemu upravljanja podacima?
34. Da li MONTI ima nacionalne smernice/protokole koje sve škole moraju slediti da bi identifikovale i registrovale informacije/podatke o upisanoj deci sa invaliditetom?
35. Da li MONTI ima standardne formulare koje su škole dužne da prate da bi registrovale informacije/podatke o upisanoj deci sa invaliditetom? Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju?
36. Da li MONTI ima nacionalne smernice/protokole koje su sve škole dužne da poštuju da bi registrovale informacije/podatke o vrstama specijalnih obrazovnih usluga koje se pružaju deci sa invaliditetom?
37. Koji je primarni oblik u kojem škole i MONTI evidentiraju informacije/podatke o deci sa invaliditetom?
38. Koliko često škole agregiraju administrativne podatke o deci sa invaliditetom i dele ih sa opštinskim i nacionalnim nivoima MONTI-a?
39. Da li MONTI ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o deci sa invaliditetom? Koji su nedostaci?
40. Koliko često MONTI distribuira administrativne podatke o deci sa invaliditetom, uključujući vrste posebnih obrazovnih usluga koje se pružaju?
41. Kako MONTI koristi administrativne podatke o deci sa invaliditetom, uključujući vrste specijalnih obrazovnih usluga koje se pružaju?

Zdravstveni sektor

Zaštita deteta u zdravstvenom sektoru

42. Da li su zdravstveni radnici obavezni/zakonski obavezni da registruju slučajeve nasilja, zlostavljanja i/ili napada na decu od 0 do 17 godina? Seksualni napad/silovanje/incest deteta od 0 do 17 godina? Broj dece žrtava koja primaju negu nakon silovanja/seksualnog napada?

43. Da li MZ ima nacionalne smernice/protokole koje sve bolnice/zdravstvene ustanove moraju slediti kako bi registrovale slučajeve nasilja, zlostavljanja i napada na decu od 0 do 17 godina? Seksualni napad/silovanje/incest deteta od 0 do 17 godina? Broj dece žrtava koja primaju negu nakon silovanja/seksualnog napada?
44. Da li MZ ima standardne formulare koje su bolnice/zdravstvene ustanove dužne da poštuju za registraciju informacija/podataka o slučajevima nasilja, zlostavljanja i napada na decu, uzrasta od 0 do 17 godina? Seksualni napad/silovanje/incest deteta od 0 do 17 godina? Broj dece žrtava koja primaju negu nakon silovanja/seksualnog napada?
45. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije?
46. Koji je primarni oblik u kojem zdravstvene ustanove evidentiraju/čuvaju informacije/podatke o slučajevima nasilja, zlostavljanja i napada na decu? Incidenti seksualnog napada/silovanja/incesta dece? Deca žrtve koja primaju negu nakon silovanja/seksualnog napada?
47. Koji je primarni oblik u kojem Uprava za zdravstvo i socijalnu zaštitu na opštinskom nivou evidentira/čuva informacije/podatke o nasilju, zlostavljanju i napadima na decu? Seksualni napad/silovanje/incest dece? Deca žrtve koja su dobila negu nakon silovanja/seksualnog napada?
48. Koji je primarni oblik u kojem MZ na nacionalnom nivou evidentira/čuva informacije/podatke o nasilju, zlostavljanju i napadima na decu? Seksualni napad/silovanje/incest dece? Deca žrtve koja su dobila negu nakon silovanja/seksualnog napada?
49. Koliko često zdravstvene ustanove agregiraju administrativne podatke o nasilju, zlostavljanju i/ili napadima na decu i dele ih sa opštinskim i nacionalnim nivoima MZ-a? Seksualni napad/silovanje/incest nad decom i da li to dele sa opštinskim i nacionalnim nivoima MZ-a? Broj dece žrtava, mlađih od 18 godina, koja primaju negu nakon silovanja/seksualnog napada i da li to dele sa opštinskim i nacionalnim nivoima MZ-a?
50. Da li MZ ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o nasilju, zlostavljanju i seksualnom napadu/silovanju dece? Koji su nedostaci?
51. Koliko često MZ širi administrativne podatke o nasilju, zlostavljanju i seksualnom napadu/silovanju dece?
52. Da li MZ koristi administrativne podatke o nasilju, zlostavljanju i seksualnom napadu/silovanju dece u bilo koju od sledećih svrha?

Deca sa invaliditetom

53. Da li su zdravstveni radnici obavezni/zakonski obavezni da registruju decu sa zaostatkom u razvoju? Sa invaliditetom? Ko postaje invalid zbog bolesti?
54. Da li MZ ima nacionalne smernice/protokole kojih se moraju pridržavati sve bolnice/zdravstvene ustanove da bi registrovale decu koja su identifikovana/dijagnostikovana/klasifikovana kao deca sa zaostatkom u razvoju? Sa invaliditetom? Ko postaje invalid zbog bolesti?
55. Da li MZ ima standardne formulare koje bolnice/zdravstvene ustanove moraju da koriste za registraciju/evidentiranje informacija/podataka o deci koja su identifikovana/dijagnostikovana/klasifikovana kao deca sa zaostatkom u razvoju? Sa invaliditetom? Ko postaje invalid zbog bolesti?
56. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije?
57. Koji je primarni oblik u kojem zdravstvene ustanove evidentiraju/čuvaju informacije/podatke o deci sa invaliditetom?
58. Koji je primarni oblik u kojem odeljenja za zdravstvo na opštinskom nivou evidentiraju/čuvaju informacije/podatke o deci sa invaliditetom?
59. Koji je primarni oblik u kojem MZ na nacionalnom nivou evidentira/čuva informacije/podatke o deci sa invaliditetom?
60. Koliko često bolnice/zdravstvene ustanove agregiraju administrativne podatke o deci sa invaliditetom i dele ih sa opštinskim i nacionalnim nivoima MZ-a?
61. Da li MZ ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o deci sa invaliditetom? Koji su nedostaci?
62. Koliko često MZ širi administrativne podatke o deci sa invaliditetom?
63. Da li MZ koristi administrativne podatke o deci sa invaliditetom u bilo koju od sledećih svrha?

Sektor socijalne zaštite i zaštite deteta

64. Da li su socijalni radnici obavezni/zakonski obavezni da registruju informacije/podatke o:
- Incidentima nasilja/zlostavljanja dece?
 - Vrstama usluga koje se pružaju ugroženoj, zlostavljanoj i zanemarenoj deci?
 - Deci koja žive u formalnom alternativnom zbrinjavanju?
 - Deci koja rade u najgorim oblicima dečjeg rada? Deci koja su bila žrtve trgovine ljudima?
 - Deci koja žive u domaćinstvima koja primaju grantove i/ili gotovinske transfere?
 - Deci sa invaliditetom koja su korisnici invalidskih šema?
65. Da li MFRT ima nacionalne smernice/protokole koje svi socijalni radnici moraju koristiti za registraciju:
- Incidentata nasilja/zlostavljanja dece?
 - Vrsta usluga koje se pružaju ugroženoj, zlostavljanoj i zanemarenoj deci?
 - Deci koja žive u formalnom alternativnom zbrinjavanju?
 - Deci koja rade u najgorim oblicima dečjeg rada? Deca koja su bila žrtve trgovine ljudima?
 - Deci koja žive u domaćinstvima koja primaju grantove i/ili gotovinske transfere?
 - Deci sa invaliditetom koja su korisnici invalidskih šema?
66. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije/evidentiranja i koje se zahtevaju smernicama/protokolima jer se odnose na:
- Incidente nasilja/zlostavljanja dece?
 - Vrste usluga koje se pružaju ugroženoj, zlostavljanoj i zanemarenoj deci?
 - Decu koja žive u formalnom alternativnom zbrinjavanju?
 - Decu koja rade u najgorim oblicima dečjeg rada? Decu koja su bila žrtve trgovine ljudima?
 - Decu koja žive u domaćinstvima koja primaju grantove i/ili gotovinske transfere?
 - Decu sa invaliditetom koja su korisnici invalidskih šema?
67. Da li MFRT ima standardne obrasce koje socijalni radnici moraju slediti za registraciju/evidentiranje informacija/podataka:
- Incidentima nasilja/zlostavljanja dece?
 - Vrstama usluga koje se pružaju ugroženoj, zlostavljanoj i zanemarenoj deci?
 - Deci koja žive u formalnom alternativnom zbrinjavanju?
 - Deci koja rade u najgorim oblicima dečjeg rada? Deci koja su bila žrtve trgovine ljudima?
 - Deci koja žive u domaćinstvima koja primaju grantove i/ili gotovinske transfere?
 - Deci sa invaliditetom koja su korisnici invalidskih šema?
68. Koja je svrha novorazvijenog sistema upravljanja predmetima?
69. Koja će deca biti obuhvaćena ili uključena u sistem upravljanja predmetima?
70. Kako funkcioniše novorazvijeni sistem upravljanja predmetima?
71. Ko su saradnici/ulazni podaci u sistem upravljanja predmetima?
72. Ko su korisnici sistema upravljanja predmetima?
73. Kako će sistem upravljanja predmetima poboljšati prikupljanje i upravljanje podacima?
74. Koje vrste podataka i izveštaja će se redovno generisati iz sistema upravljanja predmetima?
75. Koliko često MFRT agregira administrativne podatke o:
- Incidentima nasilja/zlostavljanja dece?
 - Vrstama usluga koje se pružaju ugroženoj, zlostavljanoj i zanemarenoj deci?
 - Deci koja žive u formalnom alternativnom zbrinjavanju?
 - Deci koja rade u najgorim oblicima dečjeg rada? Deci koja su bila žrtve trgovine ljudima?
 - Deci koja žive u domaćinstvima koja primaju grantove i/ili gotovinske transfere?
 - Deci sa invaliditetom koja su korisnici invalidskih šema?
76. Da li MFRT ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o zaštiti dece, u svim oblicima o kojima smo razgovarali? Koji su nedostaci?
77. Koliko često MFRT širi administrativne podatke o zaštiti dece?

78. Da li MFRT koristi administrativne podatke o pitanjima zaštite dece u bilo koju od sledećih svrha?

Sektor policije

79. Da li je Policija Kosova ovlašćena/zakonski obavezna da registruje podatke o:

- a. Deci žrtvama zločina?
- b. Deci svedocima zločina? Zločinima protiv dece?
- c. Deci žrtvama ubistava, uključujući namerna i nenamerna ubistva?
- d. Dečjem radu i/ili deci uključenoj u opasne poslove?
- e. Vrsti zaštite/usluga koje se pružaju deci žrtvama zločina? Deci koja su izložena radu i/ili opasnim poslovima?

80. Da li Policija Kosova ima nacionalne smernice/protokole koje policijski službenici moraju da poštuju da bi registrovali informacije o:

- a. Deci žrtvama zločina?
- b. Deci svedocima zločina? Zločinima protiv dece?
- c. Deci žrtvama ubistava, uključujući namerna i nenamerna ubistva?
- d. Dečjem radu i/ili deci uključenoj u opasne poslove?
- e. Vrsti zaštite/usluga koje se pružaju deci žrtvama zločina? Deci koja su izložena radu i/ili opasnim poslovima?

81. Da li Policija Kosova ima standardne formulare koje policijski službenici moraju da koriste za registraciju/evidentiranje informacija o:

- a. Deci žrtvama zločina?
- b. Deci svedocima zločina? Zločinima protiv dece?
- c. Deci žrtvama ubistava, uključujući namerna i nenamerna ubistva?
- d. Dečjem radu i/ili deci uključenoj u opasne poslove?
- e. Vrsti zaštite/usluga koje se pružaju deci žrtvama zločina? Deci koja su izložena radu i/ili opasnim poslovima?

82. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije/evidentiranja i koje zahtevaju smernice/protokoli?

83. Koji je primarni oblik u kojem Policija Kosova evidentira/čuva podatke o:

- a. Deci žrtvama zločina?
- b. Deci svedocima zločina? Zločinima protiv dece?
- c. Deci žrtvama ubistava, uključujući namerna i nenamerna ubistva?
- d. Dečjem radu i/ili deci uključenoj u opasne poslove?
- e. Vrsti zaštite/usluga koje se pružaju deci žrtvama zločina? Deci koja su izložena radu i/ili opasnim poslovima?

84. Koliko često Policija Kosova agregira administrativne podatke o:

- a. Deci žrtvama zločina?
- b. Deci svedocima zločina? Zločinima protiv dece?
- c. Deci žrtvama ubistava, uključujući namerna i nenamerna ubistva?
- d. Dečjem radu i/ili deci uključenoj u opasne poslove?
- e. Vrsti zaštite/usluga koje se pružaju deci žrtvama zločina? Deci koja su izložena radu i/ili opasnim poslovima?

85. Da li Policija Kosova ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o deci žrtvama i svedocima zločina? Zločinima protiv dece i ubistvima dece? Decikoj su izložena radu i opasnim poslovima?

86. Koji su nedostaci?

87. Koliko često Policija Kosova širi administrativne podatke o deci žrtvama i svedocima zločina? Zločinima protiv dece i ubistvima dece? Decikoj su izložena radu i opasnim poslovima?

88. Da li MUP koristi administrativne podatke o deci žrtvama i svedocima zločina? Zločinima protiv dece i ubistvima dece? Decikoj su izložena radu i opasnim poslovima? U koje svrhe?

Sektor pravde

89. Da li su tužioci ovlašćeni/zakonski obavezni da registruju:
- Broj predmeta krivičnih dela protiv dece koje istražuje tužilaštvo?
 - Broj predmeta krivičnih dela nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počinioce osuđene za krivična dela nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Broj dece žrtava koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Broj dece osumnjičene ili optužene u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
90. Da li MP ima nacionalne smernice/protokole koje tužioci moraju slediti za registraciju/evidentiranje slučajeva:
- Zločina nad decom koje istražuje tužilaštvo?
 - Zločina nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počinilaca osuđenih za zločine nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Decu žrtava koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Decu osumnjičene ili optužene u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
91. Da li MP ima standardne obrasce koje tužioci moraju koristiti za registraciju podataka/informacija o:
- Zločinima nad decom koje istražuje tužilaštvo?
 - Zločinima nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počiniocima osuđenim za zločine nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Deci žrtvama koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Deci osumnjičenoj ili optuženoj u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
92. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije i koje zahtevaju smernice/protokoli?
93. Koji je primarni oblik u kojem Tužilački i/ili Sudski savet evidentira podatke o predmetima koji uključuju:
- Zločine nad decom koje istražuje tužilaštvo?
 - Zločine nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počinioce osuđene za zločine nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Decu žrtve koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Decu osumnjičenu ili optuženu u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
94. Koliko često Tužilački i/ili Sudski savet objedinjuje administrativne podatke o:
- Zločinima nad decom koje istražuje tužilaštvo?
 - Zločinima nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počiniocima osuđenim za zločine nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Deci žrtvama koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Deci osumnjičenoj ili optuženoj u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
95. Da li MP ima adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o slučajevima zločina nad decom, uključujući podatke/informacije o deci žrtvama i svedocima i počiniocima zločina nad decom? Koji su nedostaci?
96. Koliko često MP deli administrativne podatke o:
- Zločinima nad decom koje istražuje tužilaštvo?
 - Zločinima nad decom koje je pokrenulo tužilaštvo?
 - Počiniocima osuđenim za zločine nad decom ili u kojima je dete bilo žrtva?
 - Deci žrtvama koja su dobila pravno zastupanje/pomoć i podršku u sudskim postupcima?
 - Deci osumnjičenoj ili optuženoj u krivičnom postupku kojima je pružena pravna pomoć i zastupanje?
97. Da li MP koristi administrativne podatke o predmetima zločina nad decom, uključujući podatke/informacije o deci žrtvama i svedocima i počiniocima zločina nad decom? U koje svrhe?

Pružaoци usluga NVO/OCD-a

98. Da li su pružaoци usluga OCD/NVO-a koji rade sa decom ovlašćeni/zakonski obavezni da registruju informacije o deci o vrsti usluga koje se pružaju?
99. Da li su pružaoци usluga OCD/NVO-a koji rade sa decom sa invaliditetom ovlašćeni/zakonski obavezni da evidentiraju/registruju vrstu usluga koje se pružaju?
100. Da li Kosovo ima nacionalne smernice/protokole koji zahtevaju od pružalaca usluga OCD/NVO-a da prikupe

minimalan skup podataka o deci i vrsti usluga/zaštite koju pružaju?

101. Koje vrste podataka/informacija (sa razvrstavanjem) se prikupljaju kao deo registracije i koje zahtevaju smernice/protokoli?
102. Koji je primarni oblik u kojem osoblje OCD/NVO-a evidentira/čuva podatke o deci i uslugama koje pružaju deci?
103. Da li se od pružalaca usluga OCD/NVO-a zahteva da dele podatke o broju dece i vrstama usluga koje se pružaju i vrstama usluga na godišnjem nivou sa opštinskim vlastima? Ako je odgovor da, sa kim dele podatke?
104. Koliko često pružalac usluga OCD/NVO-a agregira administrativne podatke o deci i uslugama koje se pružaju deci? Kojim ministarstvima/agencijama?
105. Da li OCD-ovi/NVO-ovi imaju adekvatne kapacitete i resurse za upravljanje i analizu administrativnih podataka o deci i vrstama usluga koje se pružaju? Koji su nedostaci?
106. Koliko često pružalac usluga OCD/NVO-a distribuira agregirane administrativne podatke o broju dece i vrstama usluga koje im se pružaju?
107. Da li OCD/NVO koristi administrativne podatke o broju dece i vrstama usluga koje se pružaju za bilo koju od sledećih svrha?

Funded by
the European Union

